

ΚΟΣΜΑ ΒΕΣΤΙΤΩΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΚΩΜΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΜΙΔΗΝ ΤΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος ἐλαχίστας ἔχομεν εἰδήσεις καὶ ταύτας ὡς τὰ πολλὰ ἐσφαλμένας.¹⁾ Νομίζουσι συνήθως ὅτι ὁ Κοσμᾶς Βεστίτωρ, ἐκτὸς τοῦ ἐγκωμίου εἰς τοὺς δικαίους Ἰωακείμ καὶ Ἄνναν, ὅπερ ἔχει ἐκδοθῆ τύποις,²⁾ ἔχει γράψει ἔτι λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τὸν προφήτην Ζαχαρίαν, τὸν πατέρα τοῦ Προδρομοῦ, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου.³⁾ Ἐκ τῆς μελέτης ὁμως τῶν καταλόγων τῶν χειρογράφων διαφόρων βιβλιοθηκῶν καὶ τινων χειρογράφων, περιεχόντων καὶ ἔργα τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Βεστίτωρος, προκύπτει ὅτι οὗτος ἔχει γράψει δύο ἐγκωμιαστικούς λόγους εἰς τὸν Ζαχαρίαν⁴⁾ καὶ πέντε ἐγκώμια εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου

¹⁾ *Cave*, Sript. eccl. hist. Lit. Dis. I σ. 6.—*Ceillier*, Hist. gener. aut. sacr. et eccl. XIX σ. 558-9.—*Fabricius—Harles*, VII. 457 X 221. 255. 344.—*Lalong*, Bibl. sacr. II 687.—*Oudin*, De script. eccl. II 400 πρβλ. καὶ *Migne*, Patr. gr. 106 σ. 1003 *Κρουμβάχερ*—*Σωτηριάδου*, Ἰστ. βυζ. λογοτ. τόμ. Α' σ. 337.

²⁾ Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Ballerini*, Sylloge monumentorum 2, 660-685. (Ἐν Ρώμῃ 1856) ἀνετυπώθη δὲ παρὰ *Migne* Patr. gr. 106, 1005—1012. Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο, ὅπερ ἀναφέρει καὶ ὁ Φαβρίκιος (*Fabricius—Harles*, X. 255), εὑρεται ἐν πλείστοις χειρογράφοις. Οὕτω. ἵνα μὴ ἀναφέρω πάντα, ἐν κώδικι Ἀθηνῶν 217 (φ. 163α), Ζαγοράς 13 (φ. 61α), 16 (φ. 53α), Laud. XXXIII, 82 (πρβλ. κατάλ. *Coxe*) Bord. (πρβλ. κατάλ. Κυρίλλου τόμ. Α' σ. 127) καὶ ἐν πολλοῖς τοῦ ἀγ. Ὁρους (πρβλ. κατάλ. Σ. Λάμπρου). Καὶ ὁ Συναξαριστὴς δὲ σημειοῖ (σ. 27 ἐκδ. 1868) «Εἰς τὴν σημερινὴν μνήμην τῶν ἁγίων Θεοπατόρων ἐγκώμιον ἔχει Κοσμᾶς ὁ Βεστίτωρ, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἡ χθὲς τῆς Θεοτόκου» σώζεται ἐν τῇ μονῇ Λαύρας, Βατοπαιδίου, Ἰβήρων καὶ Διονυσίου».

³⁾ Πρβλ. τὴν ἀνωτέρω ἐν σημ. 1. παρατεθεισαν φιλολογίαν. Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ *Coxe* (in Misc. VII, 1) ἀναφέρεται τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος («Canon in Theophania», ἀποδίδεται δὲ ὑπὸ τινων τῷ ἡμετέρῳ Κοσμᾶ καὶ λόγος εἰς τὰ Θεοφάνεια (πρβλ. ἰδίᾳ *Oudin* ἐν. ἀν.), ὃν ὁμως δὲν εὐρίσκομεν ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν χειρογράφων οὐδ' ἄλλως πῶς μαρτυρούμενον.

⁴⁾ Ἐν κώδικι 16 τῆς βιβλιοθήκης Ζαγοράς εὑρεται «Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν ἅγιον προφήτην Ζαχαρίαν, τὸν πατέρα τοῦ προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου» (φ. 1α) καὶ «Λόγος δευτερός εἰς τὸν ἅγιον προφήτην Ζαχαρίαν» (φ. 5β). Καὶ ὁ Συναξαριστὴς παρατηρεῖ (ἐν. ἀν. σ. 19) «Σημειῶσαι ὅτι εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον Ζαχαρίαν λόγον πανηγυρικὸν ἔχει Κοσμᾶς Βεστίτωρ σωζόμενον ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος καὶ ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ὡς χρυσοῦν θυμιατήριον». Ὁ αὐτὸς

τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκτὸς τῆς βιογραφίας τοῦ αὐτοῦ¹⁾.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 231 χειρογράφῳ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης ἀπὸ φύλλου 360α—379β εὐρίσκομεν τὰ πέντε ἐγκώμια τοῦ Κοσμά Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὡς ἀκολουθῶς:

1. (φ. 360α—362β) «Κοσμά Βεσιτήρος ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. *Ἐβλόγησον πάτερ*».

^{*)} Ἀρχ. Δεῦτε ἀκούσατε καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν

2. (φ. 362β—367α) «Τοῦ αὐτοῦ Κοσμά Βεσιτήρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. *Ἐγκώμιον δεύτερον. Ἐβλόγησον πάτερ*».

^{*)} Ἀρχ. Πάλιν ὁ Χρυσόστομος εἰς μνήμην δικαιοσύνης ἐτοιμότητος καὶ πάλιν ἐγὼ προπετής

3. (φ. 367α—370β) «Κοσμά Βεσιτήρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. *Ἐβλόγησον πάτερ*».

^{*)} Ἀρχ. Σήμερον ἡ τοῦ ὀνειδισθέντος διὰ Χριστὸν παγκόσμιος ἐπιτελεῖται πανήγυρις

4. (φ. 370β—376β) «Κοσμά Βεσιτήρος ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ περὶ τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ βασιλέως ἐκ προσώπου τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς καὶ παντὸς τοῦ πλή-

εἰς τὸν αὐτόν, οὗ ἡ ἀρχὴ «Μύστα τῶν ἀρρήτων ἱερουργημάτων»: σώζεται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Διονυσίου, Βατοπαιδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας». Τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Φαβρίκιος (ἐν ἄν. Χ, 344) εὐρίσκομεν καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις κώδικε (πρβλ. τὴν ἀνωτέρω παρατεθεισάν φιλολογίαν καὶ ἐτι κώδικα ὑπ' ἀριθμὸν 13 τῆς Μυτιλήνης (Μαυρογ. βιβλ. παραρ. τοῦ II' τόμ. τοῦ φιλ. σὺλ. Κωνσταντ.) καὶ Βαροσ. CCXXXIV 1 (πρβλ. κατάλ. Сохе). Ἐν κώδικι 60,1 τῶν Ἱεροσολύμων εὐρεται «Κοσμά Βεσιτίωρος λόγος ἐγκωμιαστικὸς Ζαχαρίου οὗ ἡ ἀρχὴ «Ποῦ τὸν πρὸ τούτου λόγον» (Παπαδοπούλου Κεραμῶς. Ἱεροσολ. βιβλ. τόμ. Β'). Ἐὰν ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία εἶνε ἀκριβής, τότε πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Κοσμάς Βεσιτίωρος εἶχε γράψει τρεῖς ἐγκωμιαστικοὺς λόγους εἰς τὸν Ζαχαρίαν, τὸν πατέρα τοῦ Προδρόμου.

¹⁾ Ἡ βιογραφία αὕτη, ἣτις εἶνε διάφορος τῶν ἐγκωμίων εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, περιέχεται ἐκτὸς τοῦ κώδικος Par. gr. 1454 (φ. 168—171. (Κρομμυβάχερ-Σαυτηριάδου, Ἰστ. βυζ. λογ. τόμ. Α' σ. 337) καὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ 226 (ἐν τέλει) (Chr. Baur, S. Jean Chrysostome et ses oeuvres dans l'hist. Litt. σ. 52) ἐν Escur. Y-11-6 (πρβλ. κατάλ. Miller σ. 273) Ζαγοράς 16 (φ. 172α) Ἀθῶνος 3762, γ' (πρβλ. κατάλ. Σ. Λάμπρου), καὶ ἐν ἄλλοις. Ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ 226 ἄρχεται ἀπὸ τοῦ φύλλου 402α καὶ μένει κολοβός, φέρει δὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Βίος καὶ πολιτεία καὶ ἀγὼν καὶ μετὰστασις τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως». Τὴν βιογραφίαν ταύτην τοῦ Κοσμά Βεσιτίωρος ἔχουσιν ἀρκοῦσαν ἀξίαν θέλω δημοσιεῦσαι προσεχῶς.

θους τοῦ λαοῦ τῆς πρὸς θεὸν καὶ τὸν ἅγιον ἐκτελείσθης δοξολογίας-
 Ἐδλόγησον πάτερ».

Ἄρχ. Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ὦ φιλόπιστος πανήγυρις καὶ φιλάγιον
 ἄθροισμα τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ

5. (φ. 376β—379β) «Τοῦ αὐτοῦ Κοσμᾶ Βεσιτήρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ
 λειψάνου τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐδλόγησον
 πάτερ».

Ἄρχ. Τίς τὸν ἄμετρον τῶν ἐγκωμίων δευτὸν τοῦ ἁγίου καὶ διδασκαλικοῦ
 παιρὸς ἡμῶν Χρυσοστόμου δυνατὸς ἐξαντλήσαι

Ὅτι ὁ Κοσμᾶς ὁ Βεσιτίωρ ἔχει γράψει πέντε ἐγκώμια εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἡ χρονολογικὴ σειρὰ αὐτῶν εἶνε ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι ὑπάρχουσα γίνεται δῆλον ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγκωμίων καὶ δὴ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου. Ἐν τῷ τετάρτῳ ἐγκωμίῳ ἀναγιγνώσκωμεν «ἦκω γὰρ ὑμῖν φέρων καὶ τὸν τέταρτον τοῦτον λόγον τῆς μεταθέσεως τοῦ ἁγίου», ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ «καὶ γὰρ τέτρασιν, ὡς εἶπεῖν, βολιτικῶν ἀποτόνοις τὸν βυθὸν τῶν ἐπαίων αὐτοῦ συγγραφικῶς μεμετρηκότες τὸ ἐπάξιον αὐτῷ δῶρον προσενεγκεῖν διὰ τῶν λόγων οὐ κατελάβομεν». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ὀφθαλμοφανῶς δῆλον ὅτι ὁ Κοσμᾶς Βεσιτίωρ ἔχει γράψει πέντε ἐγκώμια εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὧν τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον εἶνε τὰ τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην τάξιν κατέχοντα ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ. Ἐκ τῶν ὑπολειπομένων τριῶν τὸ δευτέρον οὐ μόνον ὡς φέρον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἡμετέρου κώδικος τὸ «ἐγκώμιον δευτέρον», ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχόμενον διὰ τοῦ «Πάλιν ὁ Χρυσόστομος εἰς μνήμην δικαιοσύνης ἐτοιμότητος καὶ πάλιν ἐγὼ προπετῆς τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ διηγητῆς» προϋποθέτει ἕτερον ἐγκώμιον τοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος, ὅπερ ἀναμφιβόλως εἶνε τὸ πρῶτον τοῦ ἡμετέρου κώδικος ὡς ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ δείκνυται. Κατὰ ταῦτα ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι σειρὰ τῶν ἐγκωμίων εἶνε χρονολογική.

Ἀξία προσοχῆς εἶνε ἐνταῦθα ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις τοῦ Συναξαριστοῦ (ἐν. ἀν. σ. 418): «Σημείωσαι ὅτι Κοσμᾶς ὁ Βεσιτίωρ ἐγκώμια δύο ἔχει εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ λειψάνου τοῦ θείου Χρυσοστόμου, ὧν τοῦ μὲν ἐνὸς ἡ ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη «Ἦκεν ἡμῖν ἡ λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνος» τοῦ δὲ ἑτέρου αὕτη «Ἀλλὰ πῶς ἂν τις αἰτίας καὶ μώμων». Σφῆζονται ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων. Ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ σφῆζονται προσέτι καὶ ἄλλοι δύο λόγοι εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν, ὧν τοῦ μὲν ἡ ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη «Δεῦτε ἀκούσατε καὶ διη-

γήσομαι ὑμῖν», τοῦ δὲ ἐτέρου αὐτῆ «Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ὧ φιλόχριστος πανήγυρις».

Εἶνε φανερόν ὅτι τὰ δύο τελευταῖα ἐγκώμια εἶνε τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Βεσιτίωρος (τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 1 καὶ 4 τοῦ ἡμετέρου χειρογράφου), τὰ δὲ δύο πρῶτα, αἵτινα ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ Συναξαριστοῦ εἰς τὸν Κοσμᾶν τὸν Βεσιτίωρα εἶνε γνωστὰ καὶ ἐξ ἄλλων χειρογράφων ἐγκώμια ἀγνωστων συγγραφέων.¹⁾ Τὸ σφάλμα τῆς ἀνωτέρω παρατηρήσεως τοῦ Συναξαριστοῦ δύναται ἄριστα νὰ ἐξηγηθῆ, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι οὗτος γράφων τὴν ἀνωτέρω παρατήρησιν συνέχισε τὰς σημειώσεις του οὕτως ὥστε τὰ δύο ἀνώνυμα ἐγκώμια ἀπέδωκεν εἰς τὸν Κοσμᾶν τὸν Βεσιτίωρα καὶ τὰ δύο τοῦ Βεσιτίωρος εἰς ἀνωνύμους.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πέντε ἐγκωμίων τοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ τέταρτον μόνον, τὸ ἀρχόμενον «Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ὧ φιλόπιστος πανήγυρις» εὐρηται ἐν πλείστοις χειρογράφοις. Οὕτω, ἵνα μὴ ἀναφέρω πάντα, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 305 (φ. 110α) καὶ 422 (φ. 256α) τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 600 (φ. 122) τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 807 (φ. 117) τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ ὅτι οἱ περὶ τὸν Κοσμᾶν Βεσιτίωρα ἀσχοληθέντες ἀναφέρουσιν ὅτι οὗτος συνέταξεν ἐν ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅπερ ἄρχεται διὰ τοῦ «Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ὧ φιλόπιστος πανήγυρις».²⁾ Εἰς τὴν ἀπάτην ταύτην ἀναμφιβόλως συνήργησε καὶ τὸ ὅτι μικρὸν

¹⁾ Τὸ πρῶτον τούτων, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἦκεν ἡμῖν ἡ λαμπρὰ καὶ χαρμόσυτος» εὐρηται ἐν κώδικι Ἀθηνῶν 217 (φ. 694) Μυτιλήνης 24 (πρβλ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη σ. 41) Χάλκης 10 (φύλ. 289) καὶ Pat. gr. 307 (φ. 216), τὸ δὲ δεύτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἀλλὰ πῶς ἂν τις αἰτίας μώμων» ἐν πολλοῖς χειρογράφοις καὶ μνηολογίοις τοῦ Ἰανουαρίου ἀνωνύμως. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἐν κώδικι 20 τῆς μονῆς Φιλοθέου τοῦ Ἀθωνος, ἐνθα εὐρηται τὸ κείμενον τοῦτο, σημειοῦται «Ἐκ τῆς Μεταφράσεως», ἐν δὲ τῷ κώδικι 231 Ἀθηνῶν (φ. 354β) φέρεται τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπὶ τὸν τύπον ἱστορίας κεφαλαϊώδους ἐπέχον ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ λειψάνου τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου» καὶ ἐν τῷ κώδικι 1053 Ἀθηνῶν (φ. 198α) τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπὶ τὸν τύπον ἱστορίας κεφαλαϊώδους ἐπέχον ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου». Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τοῦ *Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ* (Pat. gr. Migne 114,1045—1209), τοῦτο δὲ πιθανῶς δηλοῖ καὶ ἡ σημείωσις τοῦ κώδικος Φιλοθέου «Ἐκ τῆς Μεταφράσεως».

²⁾ Πρβλ. τὴν σχετικὴν φιλολογίαν καὶ *Ch. Baur*, Ἐνθ' ἀν. σ. 53. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἱεροσολύμων ἐν τοῖς ἀκολούθοις μόνον πέντε κώδιξι· εὐρηται ἐγκώμια τοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· 18,18, (πρβλ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Ἱερ. βιβλ. τόμ. Α') 219, 16 (ἐν. ἀν. τόμ. Β') 17, 16. 35, 65 καὶ 41, 16 (ἐν.

ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἐγκωμίου τούτου ἔχει ἐκδοθῆ παρὰ Migne (Patr. gr. 65, 825¹).

Τὰ πέντε ἐγκώμια τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου ἔχουσι ἀρκοῦσαν ἀξίαν οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς διὰ τὰς περιεχομένας ἐν αὐτοῖς περὶ τοῦ Χρυσσοστόμου εἰδήσεις, ὧν αἱ πλεῖσται εἶνε καὶ ἄλλοθεν γνωσταί, ἀλλ' ἐξ ἐπιόψεως θεολογικοφιλολογικῆς, διὰ τὸ γλαφυρὸν τῆς γλώσσης καὶ τὸ ῥητορικὸν τοῦ ὄφους. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπόψεως τὰ πέντε ἐγκώμια τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Χρυσσοστόμου δὲν ὑπολείπονται βεβαίως ἄλλων ἐκδεδομένων ἐγκωμίων καὶ λόγων γνωστῶν συγχρόνων συγγραφέων. Τούτου ἕνεκεν θεωρῶ ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐγκωμίων τούτων τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον δι' αὐτῆς καθίσταται γνωστὴ ἄγνωστός τις σχεδὸν μέχρι τοῦδε προσωπικότης, ἣτις ἀξίζει νὰ γνωσθῆ καὶ καταλάβῃ τὴν προσήκουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν συγχρόνων αὐτῆς λογίων, μεταξὺ τῶν ῥητορῶν ἀναμφιβόλως διεκρίνετο.

Πότε ἀκριβῶς ἤκμασεν ὁ ἡμέτερος Κοσμᾶς δὲν εἶνε γνωστόν. Ἡ γνώμη ὅτι οὗτος ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ εἶνε ἀσφαίρετος, ὡς στηριζομένη ἐπὶ ἐσφαλμένης βάσεως. Κατὰ τοὺς δεχομένους τὴν γνώμην ταύτην, ὁ πίναξ τῶν γραψάντων βιογραφίας τοῦ Χρυσσοστόμου, ὁ περιεχόμενος ἐν τῇ τοῦ Ἀωνύμου βιογραφίᾳ τοῦ Χρυσσοστόμου, τῇ ἐκδοθείσῃ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Savile²) εἶνε χρονολογικός. Ἐν τῷ πίνακι ὁμοῦς τούτῳ, τῷ περιέχοντι 20 βιογραφίας τοῦ Χρυσσοστόμου, τὴν 14 θέσιν κατέχει ἡ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Βεστίτωρος καὶ τὴν 15 ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Κατὰ ταῦτα ὁ Κοσμᾶς ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ Λέοντος καὶ μιμηθεὶς τὸν αὐτοκράτορα ἔγραψε καὶ αὐτὸς ἐγκώμια εἰς τὸν Χρυσόστομον. Ἡ γνώμη ὁμοῦς αὕτη εἶνε ἀσφαίρετος ὡς στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ πίναξ τῶν γραψάντων βιογραφίας τοῦ Χρυσσοστόμου, ὁ περιεχόμενος ἐν τῇ τοῦ Ἀωνύμου βιογραφίᾳ τοῦ Χρυσσοστόμου, εἶνε χρονολογικός, ἐν ᾧ ὀφθαλμοφανῶς δὲν εἶνε τοιοῦτος.³) Ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος ἠδύνατο νὰ προσδιορισθῆ ἀσφαλότερον οὕτως. Ἀφοῦ ἔργα τοῦ Κοσμᾶ Βεστίτωρος εὐρίσκομεν ἐν χειρογράφοις τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὁ Κοσμᾶς θὰ ἤκμασε πρὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀφοῦ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ ἐγκωμίῳ εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ

ἀν. τόμ. Γ'). Καὶ τὰ πέντε ταῦτα ἐγκώμια εἶνε τὸ τέταρτον τοῦ ἡμετέρου κώδικος, τὸ ἀρχόμενον «Ἦκουσαι πάντως ὑμῖν».

¹) Πρβλ. *Κρουμβάχερ - Σωτηριάδου*, "Ἐνθ' ἀν. Α' σ. 337.

²) *Christ. op. omn.* τόμ. VIII, 293. ε.

³) Πρβλ. *Migne*, Patr. gr. 106 σ. 1003 ὑποσ. καὶ *Baur*, "Ἐνθ. ἀν. σ. 37 ὑποσ. 1.

λειψάνου τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφέρει τὸν Νέον Παράδεισον, «Ταύτην τὴν ὄπτασίαν ὁ φιλομαθὴς κειμένην εὑροι ἐν τῇ τοῦ νέου παραδείσου βίβλῳ», δηλαδή τὸ Λειμωνάριον τοῦ Ἰωάννου Μόσχου (Migne, Patr. gr. 87,2992), τοῦ ἀποθανόντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, θὰ ἤκμασε μετὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα. Οὕτω δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν ἀσφαλῶς τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Βεσιτίωρος μεταξὺ τοῦ ἑβδόμου καὶ ἐνάτου αἰῶνος:

Ἡ ἔκδοσις τῶν πέντε ἐγκωμίων τοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου γίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 231 κώδικος τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχουσιν ἀντιγραφῇ ταῦτα ὑπὸ πεπειραμένου ἀντιγραφέως μετὰ ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς, ὡς ἔπεισέ με ἡ προσεκτικὴ ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου καὶ ἡ ἀντιβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὰ κείμενα ἄλλων κωδίκων καὶ δὴ τοῦ τετάρτου ἐγκωμίου πρὸς τὰ κείμενα τῶν ὑπ' ἀριθμὸν 305 (φ. 110α) καὶ 422 (φ. 256α) κωδίκων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐλάχισται διορθώσεις τοῦ κειμένου ἦσαν ἀναγκαῖαι, ἅςτινας ἐνόμισα περιττὸν νὰ ἀναφέρω.

Φυλ. 360α --- 362β

† Κοσμᾶ Βεσιτίωρος ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. *Εὐλόγησον πάτερ :*

Δεῦτε ἀκούσατε καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ὅσαπερ αὐτὸς ὁ θεὸς μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν πεποίηκε Χρυσοστόμου· πρὸς αὐτὸν γάρ, ὡς γέγραπται, διαφόρως τῷ στόματι κέκραγε καὶ ὕψωσε μέχρι οὐρανῶν τὴν γλῶσσαν, τὴν ἀδικίαν τῶν ὀνομασάντων εἰς αὐτὸν τῷ θεῷ πιστῶς ἀποδόμενος. Ὅθεν καὶ φωνὴ πρὸς αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ μυστικῶς κατηνέχθη λέγουσα· ἄφες ἄρτι τὴν Κόμαναν, Χρυσόστομε, ἄφες μαργαρίτα τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας τὸν ξένον σε μέχρι τοῦ νῦν ἄγρον κατακρύπτοντα. Καιρὸς λοιπὸν πληρῶσαι με πᾶσαν ἐπὶ σοὶ δικαιοσύνης ὑπομονήν. Πέφθακεν ὁ καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαί με τὴν ἀδολεσχίαν τῶν ζητούντων σε. Εὐδόκησα τούτοις δοῦναι τὸ σῶμά σου, ἀλλ' ἀναστὰς πορεύου πρὸς τὰ ἴδια, κατάλιπε τὸν ἀλλότριον τῆς ταφῆς σου συγκλεισμόν, ἀνάβηθι πρὸς τὸν σὸν θρόνον. Εὐ σοὶ δοῦλε πιστὲ καὶ ἀγαθὲ εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Ἄγγελοι προπορεύονται τῆς ὁδοῦ σου, θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου, τουτέστιν αἱ τῶν ἁγίων μου κατὰ χώρας, ἃς μέλλεις διέρχεσθαι διδακτικοῖς ἐν ὕμνοις, ἐκκλησίαι, αἵτινες ὡς ἐν ἱματισμῷ χρυσῷ τῷ σῷ τῆς διδαχῆς περιβεβλημένοι κεκόσμηται ποικιλώματι.

Τούτων ὡς σάλπιγγος ἀναστάσεως ἀκούσας ὁ πατήρ ἠσθάνθη καθὼς τις Λάζαρος ἄλλος ὑπῶν ἐπὶ κοίτης. Καὶ ἰδοὺ ἄρμα Ἡλιοῦ τοῦτον ὑπεδέξατο οὐκ ἐν συσεισμῷ ἀλλ' ἐν πραότητι τῷ ἁγίῳ παρασταθέν, οὐχ ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν πεταζόμενον, ἀλλ' ἐξ ὀμαλοῦ γῆς διασῶζον τὸν ὄσιον, οὐκ ἐν πυρίνοις δρομηλασίαις, ἀλλ' ἐξ ἕμων καὶ δακρῶν ἐξάλμασιν, οὐκ ἐν μηλωτῇ δερματίνῃ συναρπαγέντα, ἀλλ' ἐν θήκῃ περιηργυρωμένῃ δορυφορούμενον. Ἐχαιρον οἱ Κωνσταντινουπόλεως λαοὶ τοῦτον περιμένοντες, ἔκλαιον οἱ Κομάνης ὄχλοι τοῦτον ζημιούμενοι καὶ οὐκ ἤθελον παρακληθῆναι ὅτι κατὰ τὸ λεγόμενον τὸ ἴσον ἄλυπον. Ἐκπορευομένου γὰρ τοῦ δικαίου ἐδάκρυεν ἡ βασιλεύουσα πόλις καὶ ἔκλαιε βάλλουσα τῆς ὀρφανίας τὰ δάκρυα· ἐχάρη δὲ πάλιν ἐπανερχομένου τοῦ πατρὸς αἵρουσα ἐν ἀγαλλιάσει τούτου τὸ λείψανον, ὥσπερ καὶ ἐξ ἀντιστρόφου καὶ ἡ Κόμωνα περὶ αὐτοῦ χαρὰν καὶ καὶ λύπην ὑπέστη. Τίς γὰρ τοῦτον ἰδὼν ἐξελαυνόμενον τοῦ οἰκείου θρόνου μὴ τεθρήνηκεν ἐπὶ τούτῳ στενάξας; ἢ τίς ἑωρακῶς αὐτὸν ἐπαναλύοντα σήμερον εἰς τὰ ἴδια, οὐκ εὐφράνθη βοήσας ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν ἀποικίαν τοῦ Χρυσοστόμου ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι, ἐμεγάλυνεν ὡς ἀληθῶς ὁ Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν, ἐγενήθημεν εὐφροινόμενοι; Πεπλήρωται χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως ὅτι περ ἐπέστρεψε Κύριος τὸν χειμάρρον τῆς τρυφῆς ἡμῶν, τὴν νηφάλιον μέθην τῆς κοσμικῆς ἀπολαύσεως. Εἶπον καὶ οἱ πένητες· πεπλουτήκαμεν τὸν ἑαυτῶν θησαυρὸν ἀπολαβόντες, ἐχορτάσθημεν ἐν τῷ ὀφθῆναι πᾶσιν ἡμῖν τὸν ἀπαρχῆθεν τροφέα, ἀπεσώθη σήμερον ἐν ἡμῖν ὁ ἐλεῆμων καὶ οἰκτιρῶν καὶ δίκαιος, ὁ χρηστὸς καὶ συμπαθὴς ἀνὴρ, ὁ ἀκριβῶς οἰκτιρῶν καὶ κυχρῶν καὶ οἰκονομῶν ἐν κρίσει τοὺς λόγους αὐτοῦ· σκουρπίσας γὰρ ἔδωκε τὰ περὶ ἡμῶν ἐγγράφως τοῖς πλουσίοις παραινέσεις καταλείψας καὶ ἡμῖν κληρονομίαν ἀδάπανον, τὰς περὶ ἐλεημοσύνης αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Σὺν τούτοις καὶ πᾶς ὁ λαὸς μιᾷ πρὸς αὐτὸν ἀνεβόησε φωνῇ· Ἰνατί, πάτερ, ἀφέστηκας μακρόθεν, εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἐβοήθησεν ἡμῖν ἐν τῇ παρουσίᾳ σου σήμερον; Παρὰ βραχὺ παρῶκησαν τῷ ἄδῃ κατὰ ἀπόγνωσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν δικαίων αἱ θλίψεις, ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτούς ὁ Κύριος, ὁ δοκιμάσας ἐναντιολογία κατηγορῶν τὴν πίστιν σου, ὁ σκεπᾶσας ἐν ἀποκρύφῳ τῆς ἐξορίας τὸ σῶμά σου. Ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυχὴ σου, ἀλλ' οὐκ εὐφράνθη φαντασμὸς ἐχθρῶν ἐπὶ σοί. Συνυπέμεινας συλλυπούμενος διὰ παντὸς καὶ οὐδεὶς σοὶ συνεκαρτέρησε λυπουμενῶ. Ἀντελάβου πολλῶν ἐν παρακλήσει καὶ οὐχ' εὐρες παρακαλοῦντας ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ. Ἐπυρώθης ὡς τὸ ἀργύριον καὶ οὐχ εὐρέθη ἀδικία ἐν σοί. Εἰσῆλθες εἰς

τὴν παγίδα τοῦ βίου καὶ ἐρρυσθή καθάπερ στρουθίον ἢ ψυχὴ σου. Ἐτέθη θλίψις ἐπὶ τὸν νῶτόν σου ἱππηλατεῖν ἀσυνήθως βιαζομένου. Ἐπεβιβάσθησαν φύλακες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου κατασκοποῦντες πότε βαρυθεὶς ὑπνώσεις εἰς θάνατον. Διήλθες διὰ ξηρᾶς καὶ ὕδατος καὶ ἐξηνέχθης εἰς ἀναφυγὴν πνεύματος. Εἰσηλθες μετὰ χρόνους ἐν ὀλοκαυτώμασιν εἰς τὰ ἴδια, ἀπέδωκας ἐν σιωπῇ τὰς εὐχὰς σου τῷ Κυρίῳ. Ὁ δὲ Κύριος ἅπερ ἐλάλησε τὸ στόμα σου ἐν τῇ θλίψει σου καὶ διέστειλε τὰ χεῖλη σου διωχθέντος ἐδικαίωσεν ἀποπληρώσας ἐπὶ σοί· οὐ γὰρ ὀλιγόρησας ἐν παιδείᾳ Κυρίου κατορθούμενος, οὐκ εἶπας ἐν καρδίᾳ σου δεδικαίωμαι καὶ τί πάσχω, οὐχ ἡμαρτον, Κύριε, σὺ ἔγνων, ἵνατί ἀπώσω με καὶ ἵνατί σκυθρωπάζων πορευομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν με τὸν ἐχθρὸν ἐν ἔξορίᾳ, ἄλλ' εἴρηκας ἀντὶ τούτων, ὡς ὁ Ἰώβ· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο, εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὅταν οὖν ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν βουλή τοῦ θεοῦ τῷ ἰδίῳ τὸν Χρυσόστομον εὐδόκησεν ἐπαναπαυθῆναι θρόνῳ, τότε δὴ τότε τῆς σωματικῆς αὐτοῦ καὶ σεπτῆς ἀνακομιζομένης κιβωτοῦ ἔπεσε Δαγὼν ὁ Ἀζώτος, τοῦτέστιν ὁ ἰσχυρὸς καὶ πυργενὴς διάβολος. Δαγὼν γὰρ ἐρμηνεύεται ὁ ἰσχυρὸς, Ἀζώτιος λέγεται πυρσοβολία, περὶ οὗ καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις ἐπίστωσεν εἰπών· οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ πονηροῦ διαρπάσαι, εἰ μὴ πρῶτον δέσει τὸν ἰσχυρόν. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τῷ Ἰώβ φησιν· ἐν τραχήλῳ αὐτοῦ αὐλίζεται δύναμις. Καὶ περὶ δὲ τοῦ πυρός ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· εἶδον τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν πεσόντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν δὲ τῷ Ἰώβ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λαμπάδες καιόμεναι καὶ διαρριπτοῦνται ἐσχάροι πυρός, ἐκ δὲ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀνθρακες καὶ φλόξ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τούτου δὴ τοῦ Δαγὼν καὶ Ἀζωτίου διαβόλου ὡς ἐν τῇ τῆς διαθήκης πάλαι κιβωτῷ, οὕτως καὶ ἐν τῇ σαρκὶ ὡς κατοικιζομένη τοῦ Χρυσοστόμου κιβωτῷ τῆς ἰσχυρᾶς ἀποπεπτωκότος ἐλπίδος τοῦ ἰσχυροῦ, ἐπλήγησαν αἱ γνώμαι τῶν φαυλισάντων ἀρπάγων, ἠσχύνθησαν τὰ ἀσχήμονα χεῖλη τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀπεσώθη τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ λείψανον τῆς τοῦ Χρυσοστόμου σκηνῆς. Καὶ τῇ μὲν ἰσραηλιτικῇ κιβωτῷ χρυσοῦ καρποφορία καὶ ζεῦγος βοῶν σὺν καὶ ἀμάξῃ φόβῳ καθυπηρέτησαν ἀναδιδομένη, τῇ δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἐνσάρκῳ κιβωτῷ ἄμαξαι πολλαὶ καὶ βόες περισσοί, ἄρματα λογικὰ καὶ νουνεχεῖς ἵπποι καὶ ἔμφρονες ταῦροι τῇ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀγρὸν εἰς ἀγροὺς διηκόνησαν τιμῇ ἀντὶ δώρων χρυσῶν, ὕμνωδίας καὶ ψαλμοῦς καὶ φῶτα μεγάλα, στάσεις παννύχους καὶ προπεμπτηρίους ἐντεύξεις ἐν πόθῳ προσήνεγκαν δορυφορίας. Ταῦτα τίς βαθύνων μὴ εἴπη ἀληθῶς ἐν τῇ ὑπομονῇ αὐτοῦ ὁ θεόφρων Χρυσόστομος ἐκτίσατο τῇ ψυχῇ

αὐτοῦ ; τὸν γὰρ βίον αὐτοῦ ὥσει τινα δυσήνιον βοῦν τῆ ζεύγλι τῶν ἐντο-
 λῶν ἐδάμασε τοῦ θεοῦ τὸν πανδαμάτορα καλούμενον χρόνον τοῖς τῆς καρ-
 τερίας ὑποτραχηλώσας γυμνασίους, δι' ὃ μὴ φέρων βλέπειν τοῦτον ὁ Σα-
 τανᾶς πειρασμοῖς αὐτὸν ἐδοκίμασεν ὑπιῶσαι καθὼς καὶ πάντας τοὺς ἀπ'
 αἰῶνος ἁγίους. Εἶδε τὸν Ἀδὰμ τιμηθέντα καὶ ἐζήλωσεν ὅτι περ εἰς τὴν
 ἐκείνου τιμὴν ὁ ἄνθρωπος ἀντεισήχθη. Εἶδε τὸν Ἀβελ πρὸ γεννήσεως
 ἀγαπηθέντα καὶ παρωξύνθη τοῦτον ἀδελφοκτονῆσαι. Εἶδε τὴν κτίσιν
 λατρεύουσαν τῷ κτίσῃ, καὶ εἰδωλολατρείαν εἰσήγαγεν ἐν τῷ κόσμῳ.
 Εἶδε τοὺς ἀνθρώπους εἰς σῦρανούς προσκαλουμένους καὶ πυργοποιίαν
 φκοδόμησε κατὰ τοῦ θεοῦ. Εἶδε τὸν Ἰῶβ θεοσεβῆ καὶ πειρασμῷ τοῦτον
 σαρκικῆς ἐταλαιπώρησε πληγῆς. Εἶδε τὸν Ἀβραὰμ πιστεύσαντα τῷ θεῷ
 καὶ βαρβάρων ἐπιδρομὴν ὥπλισε κατ' αὐτοῦ. Εἶδε τὸν Λὼτ φιλόξενον καὶ
 αἱμομιξίας τοῦτον ἐκάρωσε μεθύσματι. Εἶδε τὰς ἐν τῷ Ἰσαὰκ υἱοθεσίας
 καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἀντιπαλαίειν αὐτοῦ ταῖς εὐτυχίαις ἐσπούδασεν. Εἶδε τὰς
 ἐν τῷ Ἰακώβ κληρονομίας καὶ τὸν Ἡσαῦ μισαδέλφως ἤγειρε κατ' αὐτοῦ.
 Εἶδε τὸν Ἰωσήφ σόφρονα καὶ μοιχείας ἐξανῆψε κατ' αὐτοῦ πυρκαϊάν. Εἶδε
 τὸν Μωυσῆν ἀστείον παρὰ τῷ θεῷ καὶ τὸν σκληροκάρδιον τεθύμωκε Φαραώ.
 Εἶδε τὸν Σαμψὼν κριτὴν δικαιοσύνης καὶ γυναικείᾳ τοῦτον ἀνείλεν ἀπάτη.
 Εἶδε τὸν Ἥλιαν θεόπτην καὶ τὴν Ἰεζάβελ ἐθηρίωσεν ἔμμανῶς κατ' αὐτοῦ.
 Εἶδε τὸν Δαβὶδ μαρτυρούμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ διπλῆ τοῦτον κατε-
 πάλαισεν ἁμαρτίᾳ. Εἶδε τὸν Σολομῶντα σοφὸν καὶ εἰδώλων αὐτὸν ἐμα-
 θήτευσε τιμωρίᾳ. Εἶδε προφήτας καὶ μύστας καὶ σφαγὰς αὐτοῖς ἐπινοεῖν
 σὺν καὶ διωγμῷ οὐ διέλιπεν. Εἶδε τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην θεὸν τὸν
 Χριστὸν εἶναι βοῶντα καὶ θάνατον αὐτοῦ κατωρχήσατο. Εἶδεν ἀποστόλους
 καὶ μάρτυρας καὶ θλίψεις αὐτοῖς καὶ ἀναιρέσεις προξενεῖν οὐκ ἐπαύσατο
 πικρῶς. **Ἰ**δὲ καὶ τὸν μέγαν Χρυσόστομον κοινωφελίας χαριτωθέντα στόμα
 καὶ στόμα κατηγόρων ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ. Φοβηθεὶς γὰρ τὸ εὐπειθὲς αὐτοῦ
 πρὸς ἀθέτησιν τῶν σατανικῶν ἔργων στόμα καὶ τὴν ἄπληστον τοῦ ἁγίου
 πρὸς ἔλεημοσύνην δεξιάν, χεῖλη δόλια καὶ λιβέλλους φαλσευμάτων ἐτεχνά-
 σατο κατ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἔφερε βαστάζειν, ἦν ὑπέμεινε, τὴν διὰ τοῦ Χρυ-
 σοστόμου ζημίαν. Ὅταν γὰρ ὁ πατὴρ διήνοιγε διδασκαλικῶς τὸ στόμα,
 τὰ τοῦ διαβόλου κατεσκορπίζοντο βέλη, τὰ πάθη τούτου κατενεκροῦντο
 καὶ ἡ ἄδικος τούτου κατεκνεοῦτο φαρέτρα. Ἐθεώρει τὸν Χρυσόστομον ἐλε-
 μοσύνας δίδόντα καὶ ἐπτώχευεν οὗτος τῆ δυναστεία βρύχων κατ' αὐτοῦ τοὺς
 ὀδόντας. Ἐώρα τοῦ Χρυσοστόμου τὸ βαλάντιον τῆ μεταδόσει μᾶλλον πλη-
 θυνόμενον καὶ τοὺς βόθρους ἑαυτοῦ θρηγῶν ἐπικραίνετο. Ἐπειδὴ γὰρ οὐ-
 δὲν μέγα ὑπώπτευσεν ὁ πατὴρ, οὐδὲ μικρὸν ἀπεβάλετο, οὐ πρὸς δικαί-

ους παρεσιώπα, οὐχ ἄμαρτωλους προσώχθισεν. Ἐν πᾶσιν οὖν τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ ἀφροσύνης οὐκ ἐξήγαγε ῥήματα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὸν ἐν ἔξορίᾳ ὡς πρόβατον ἠκολούθησεν ἄκακον καὶ τοῖς ἀνακομίσασι τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ὡς ποιμὴν συνεβάδισε καλῶς χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Φυλ. 362β — 367α.

Τοῦ αὐτοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου. Ἐγκώμιον δεύτερον. Εὐλόγησον πάτερ.

Πάλιν ὁ Χρυσόστομος εἰς μνήμην δικαιοσύνης ἐτοιμότητος καὶ πάλιν ἐγὼ προπέτης τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ διηγητής. Πάλιν ὁ χρυσὸς τοῦ Χριστοῦ τοῖς λόγοις ὑπατεύεται καταλάμπων καὶ πάντες ἀντὶ χειρῶν τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ἐξηπλώσατε. Πάλιν τὸ γάλα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀμέλγεται ποιμνης καὶ γὰρ τὸ σκεῦος πρὸς ἐπαίνων καταγγισμὸν ὑποτίθημι. Πάλιν τὸ μέλι τῆς διδασκαλικῆς τρυγᾶται γλυκύτητος καὶ οὐ βαστάζει μου ἡ ψυχὴ τοῖς τούτου μὴ κατευφρανθῆναι τερπνοῖς. Ἀγάλλου τοιγαροῦν βασιλεύουσα πόλις, εὐφραίνου δικαίως ἡ χριστιανικὴ κτίσις, σκίρτησον τῆς ἱερωσύνης ἡ δόξα, ἔντεινε τῆς βασιλείας τὸ κράτος, κατευοδοῦ τῶν ἀνθρώπων ἡ σωτηρία ὅτι Κύριος ἐξ οὐρανῶν διέκυψε σήμερον ἐν τῷ ἀνακαλέσασθαι τοῦ ἀδίκου τῆς φατρίας διωγμοῦ τὸν μέγαν ἐν ἱερεῦσι Χρυσόστομον, ὅπως μὴ μωρανθῆι καθόλου στερούμενον τὸ τῆς θεοπνεύστου γνώσεως ἄλας, ἀλλ' ἐν ἄρτω θῶσιν ὡς ἅπ' ἀρχῆς τῆς ὠφελίμου Γραφῆς τὴν ἐκκλησίαν διατελεῖν. Τούτων χάριν ἐπανῆλθεν ἡ ὑδρία τῆς διδαχῆς καταχορτάζουσα καὶ ὁ καμψάκης τῆς ἐλεημοσύνης ἐπανάγεται μυστικῶς καταπιαίνων καὶ κἄν ἐδίψησαν πρὸς ὀλίγον αἰ πηγαὶ τῆς ἐκκλησίας, αὐθις ἐν αὐταῖς ὁ τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ ποταμὸς ἐπευλογεῖται Χρυσόστομος, ὁ διωχθεὶς τοπικῶς καὶ κατασκηνώσας οἰκουμενικῶς, ὁ ἀρπαγεὶς ἐξ ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἀπολαβῶν παρὰ τοῦ θεοῦ τὰ ἴδια, ὁ μόνος ἐκδημήσας καὶ μετὰ μυριάδων ἐπανακάμψας. Ἐξωφρανίσθη τῶν τέκνων καὶ τὰ τέκνα τὰ σπλάγχνα τοῦ πατρὸς ἐξεζήτησαν. Ἀφηρέθη τὸ ποίμνιον καὶ τὰ πρόβατα τοῦ ποιμένος ἀνεκαλοῦντο τὴν φωνήν. Ὁ φιλόπτωχος ἀπηλάθη καὶ ἡ τῆς εὐποιίας ἐνάρκωσε δεξιὰ. Ὁ λιμὴν τῆς διορθώσεως συνεχώσθη καὶ ἡ τῆς μετανοίας θάλασσα πρὸς χρόνους τινὰς κατεξηράνθη. Ὡσπερ γὰρ τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων

λείψανα μετὰ τελευτὴν δυναστικώτερα, οὕτως καὶ τὸ τοῦ Χρυσοστόμου σῶμα περιφανέστερον μετὰ νέκρωσιν ὁ θεὸς ἀπειργάσατο καὶ μετ' ἐκβίωσιν πλειόνων αὐτὸν ἐχαρίτωσεν ἐν ἀνθρώποις πρὸς συνέσεως φωτισμόν, σοφίας σκορπισμόν, σεβάσματος ἁγιασμόν· οὐ γὰρ τοσοῦτον ὁ χρυσὸς εἰς τὸν τῆς γῆς ἔμπορεύεται κόσμον, ὅσον τοῦ πατρὸς ἡμῶν Χρυσοστόμου κατεσπαρμέναι τυγχάνουσιν αἱ βίβλοι. Ἐχρῆν γὰρ τὸν χρυσεπώνυμον ἅγιον πλούτου ψυχικοῦ διαθήκην τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ τέκνοις ἑαυτὸν καταλιπεῖν· ὅθεν καὶ θαυμάζων ἐξίσταμαι πῶς τὸν ἀναίτιον καὶ καθαρὸν εἰς πάντα αἰτιολογησαίτινες οὐκ ἐνεδοίασαν παρανόμως. Πλὴν ἐπειδὴν καὶ τῶν τελείων ἄπτεται διαφόρως ὁ μῶμος, οὐ δέον τῶν ἀτόπωςπραχθέντων εἰς αὐτὸν λεπτολογῆσαι τὸ κρύφος· ἐν ἡμέρᾳ γὰρ φησὶν ἀγαθῇ ἀμνησία κακῶν. Θεραπεύεται δὲ καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐν τούτῳ Χρυσόστομος, διότι προφάσει τῶν ἐναντιωθέντων αὐτῷ προσκαίρως λυπηθεὶς αἰωνίως χαροποιηθῆ, ἐπὶ καιρῷ ἀτιμασθεὶς ἀκηράτως τιμηθῆ, τῆς ἐπιγείου καθέδρας στερηθεὶς τῷ οὐρανῷ θρόνον παρασταθῆ καὶ τόπον ἀμείψας ἐκ τόπου τῆ τοῦ φωτὸς τῶν ζώντων κατοικήσει χώρα. Πῶς γὰρ ἦν ἐνδεκτὸν τὸν ἄλλοις μνησικακίαν κηρύξαντα ἀδόκιμον πρὸς τὸ οἰκτεῖον κήρυγμα καταφανῆναι καὶ τὸν ἀγαθὸν σύμβουλον κακίας παράδειγμα χρηματίσαι, πῶς δὲ καὶ ταῖς ἡδυτάταις αὐτοῦ παραινέσεσι χολῆς ἐπέσμιγεν ἀναιροπῆν, πῶς δὲ καὶ τῷ ἄνθει τῶν βιβλίων αὐτοῦ παραφυάδας συνεφύτευεν ἀκανθῶν; Τοῖνυν ἀμνησικακίαν πάντως αὐτὸς ἐξασκήσας ἀμνησικακίας ἔμπλαστον ἑαυτὸν ἡμῖν ὑπετύπωσεν εἰπὼν· ναὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης, ἀνθρώπε, προφασίζει πενίαν καὶ ἀσθένειαν, περὶ προσευχῆς τὴν ἀσχολίαν, περὶ μετανοίας τὸν πόνον, περὶ τῆς μνησικακίας ποία σοι πρὸς θεὸν ἀφορμὴ γενήσεται; Διὸ τοῖς παρανομοῦσι μὴ παρανομεῖν ἐδίδαξας, συγγνώμην τοῖς ἡμαρτηκόσιν αὐτῷ τὸν θεὸν ἰκέτευσε παρασχεῖν· τὸ γὰρ λύειν καὶ δεσμεῖν ἐπεξουσίως καὶ αὐτὸς λαβὼν ἀντὶ τῆς ἐκδικήσεως τὴν συγχώρησιν αὐτοῖς ἐπρέσβευσε φιλοτιμηθῆναι, ὅ,τι περ ἐζήτει καὶ ἤθελεν, ἐπένευσεν ὁ Χριστὸς πληροῦντος καὶ τοῦ Χρυσοστόμου τὰ περὶ ἀμνησικακίας ἐντεταλμένα. Οἱ τρέμοντες γὰρ φησι ῥῆμα Κυρίου εἶπατε ἀδελφοὶ καὶ τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ βδελυσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δοξασθῆ καὶ ὀφθῆ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ ὑμῶν, ἀκαεῖνοι αἰσχυνθήσονται. Ὡσπερ οὖν τοῖς φίλοις τοῦ Ἰωβ συνεχώρησε δι' αὐτὸν ὁ θεὸς ἄπερ διὰ τῶν λόγων αὐτῶν εἰς τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων προσέθηκάν τοῦ δικαίου, οὕτως καὶ διὰ τὴν τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς ἡμῶν ἀκακίαν τοῖς συκοφαντήσασιν αὐτὸν ἐγγράφως παρεχώρησεν ὁ τῆς εἰρήνης Κύριος· οὐ γὰρ ἀντέβη τοῖς ἀδικήσασιν αὐτὸν ὁ δίκαιος, ἀλλ' ὑπετάγη τῇ δοκιμασίᾳ καὶ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ μὴ παραζηλώσας τοῖς πονηρευσαμένοις κατ' αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἐστέναζε

περὶ αὐτῶν, ἡδύνατο πείσαι τὸν Χριστὸν ἀγγέλων αὐτῷ παραστῆσαι λεγε-
 ῶνας. Ἄλλὰ πῶς ἐμιμῆτο τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Χριστὸν ῥαπιζόμενον καὶ
 μὴ ὀργιζόμενον, σταυρούμενον καὶ ἀνεχόμενον; ἢ πῶς εἶχεν ὁ τῆς ὑπο-
 μονῆς αὐτοῦ πληρωθῆναι μισθός; Ἐστέναξε δὴ καὶ ἔπεισε τοὺς μὲν τῶν
 λυπησάντων αὐτὸν καὶ πρὸ θανάτου, τοὺς δὲ καὶ ἔτι ζῶντας, ὅτι περ οὐκ
 ἤρεσε θεῷ ἢ προσενεχθεῖσα τούτῳ συσκευὴ καὶ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς εὐάρεστος
 δοῦλος ὑπῆρχε τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ τελευτὴν φίλος γνήσιος τοῦ θεοῦ ὡς
 δεδοξασμένος ἔξ αὐτοῦ καὶ παρρησίας ἀφάτου καταξιοθεὶς εἰς αὐτόν. Καὶ τὰ
 περὶ τούτου πιστώσομεν ἅπερ ἐπ' ἀληθείας ἠκούσαμεν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν
 ἐψηλάφησαν τῇ ἀναγνώσει. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
 θεόφρονος Χρυσοστόμου ἐγένοντο δύο θεοφιλεῖς ἀδελφοὶ οἱ ἀμφοτέροι
 καὶ ἐπίσκοποι, ὁ μὲν Ἀδελφίος καλούμενος, ὁ δὲ Παῦλος λεγόμενος, καὶ
 τοῖσδε ἦν ἀδελφὴ Μαρία τὸ ὄνομα, διάκονος κεχειροτονημένη, γυνὴ πάνυ
 θεοσεβῆς καὶ εὐλαβῆς. Ὁ οὖν ταύτης ἀδελφὸς Ἀδελφίος, ὁ καὶ ἐπίσκοπος
 γεγωνὸς Κουκουσοῦ, μιᾶς τῆς πρώτης τῶν Ἀρμενίων ἐπαρχίας πόλεως, ἐξ-
 ηγήσατο λέγων οὕτως δὴ θητῶς· ὅταν ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς Κουκουσὸν ἐξωρίσθη, εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν
 παρερχόμενος ἔμεινε. Ἐκ τούτου οὖν πολλὴν παρηΐσιαν καὶ ἀγάπην ἔσχο-
 μεν πρὸς αὐτόν. Ἔλεγε δὲ ὅτι ὅταν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐτελεύτησεν ἐν
 τῇ ἔξορίᾳ, λύπην εἶχον ἄφατον ὅτι περ ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ καὶ τῆς οἰκου-
 μένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφραίνων τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἔξω
 τοῦ ἰδίου ἐκοιμήθη θρόνου. Ἐδεδόμην οὖν, φησι, τοῦ θεοῦ μετὰ πολλῶν
 δακρύων, ἵνα δείξῃ μοι αὐτὸν ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐστὶ καὶ εἰ μετὰ πατρι-
 αρχῶν ἐτάγη. Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο προσευξάμενος ἐν μιᾷ γίνομαι
 ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα πάνυ εὐειδῆ κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς μου
 χειρός, ὅστις καὶ ἀπαγαγὼν με εἰς τόπον λιμπρὸν καὶ ὑπερένδοξον ἐδεί-
 κνύε μοι τοὺς μεγάλους τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ δέ, φησι, περι-
 ριεσκόπουν ἰδεῖν ὃν κατεπιθυμῶς εἶχον, τὸν ἐμὸν Ἰωάννην τὸν ἀγαπητόν.
 Ὅταν οὖν ἐδειξέ μοι πάντας καὶ ἐνὸς ἐκάστου τὸ ἴδιον ὄνομα εἶπε, κρα-
 τήσας πάλιν τῆς χειρός μου ἐξήγαγέ με ἔξω. Ἐγὼ δὲ λευπημένος ἠκολού-
 θουν αὐτῷ μὴ ἑωρακῶς μετὰ τῶν πατέρων τὸν μακάριον Ἰωάννην. Ὡς
 οὖν ἐξηρχόμην, ὁ ἐφεστὼς τῇ θύρᾳ κατασχὼν με λέγει μοι· τί ἔχεις, τί λυπῆ;
 Ἐμοῦ δὲ μὴ ἀποκριθέντος αὐτῷ, πάλιν λέγει μοι· οὐδεὶς εἰσερχόμενος ἐν-
 ταῦθα λυπούμενος ἐξέρχεται. Τότε λέγω αὐτῷ· αὕτη μοί ἐστιν ἡ λύπη ὅτι
 τὸν ἐμὸν προσφιλέστατον Ἰωάννην, τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως,
 οὐχ ἑώρακα μετὰ τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι· Ἰωάννην, τὸν τῆς
 μετανοίας λέγεις; Λέγω αὐτῷ ναί. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει μοι· ἄνθρωπος

ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὧν ἰδεῖν οὐ δύναται· ἐκεῖ γὰρ παρίσταται, ὅπου ὁ θρόνος ἐστὶν ὁ βασιλικός. Ταύτην τὴν ὄπτασίαν ὁ φιλομαθὴς κειμένην εἴροι ἐν τῇ τοῦ νέου παραδείσου βίβλῳ. Ὅπως δὲ καὶ φήμην ἄκαιρον ἐν τισὶ τῶν ἀφρονούντων ἐξάρῳ, προσθήσομαι καὶ τάδε· φασὶ τινὰς τῷ Χρυσοστόμῳ τὸ δοκεῖν χαριζόμενοι, Ἐπιφανίῳ, τῷ μεγάλῳ πατρὶ καὶ τῆς νήσου τῶν Κυπρίων ἱεράρχῃ, τὸν ἅγιον μηνιᾶσαι Χρυσόστομον, ἅτε δὴ τοῦ θεόφρονος Ἐπιφανίου τῇ ἐξορίᾳ τούτου συναινέσαντος, ὅπερ ψευδὲς καὶ μειρακισμὸς κατὰ τὸ γεγραμμένον αὐλούντων ἐν ἀγορᾷ καὶ οἶκος ἐν ἄμμφ κτιζόμενος. Πῶς γὰρ ὁ τῷ Χρυσοστόμῳ προφητεύσας ἀγαθὰ, τῷ τούτου διωγμῷ συνεψηφίζετο; Τοῦναντίον μὲν γὰρ καὶ ἀντέστη πολλὰ τῇ Εὐδοξίᾳ εἰρηκῶς πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα· θεὸς σοι τὸ κράτος ἐδωρήσατο, ἀνθρώπων ἄρχεις, Εὐδοξία, θεὸς δὲ καὶ σου μετὰ πάντων κατάρχει. Ἐὰν οὖν δι' οἰκειάν ὕβριν ἀγανακτῆς, ἄφες τὸ πόν πάθος σε ἐδικεῖν, εἰ δὲ πίστεως χάριν καταβοᾷς τοῦ ἀνδρός, ἀκουσώμεθα ἀμφοτέρων ὑμῶν τὰς ἀντιρρήσεις. Εἰ δὲ βούλει μὴ πεισθῆναι, σκόπει τί ποιεῖς. Ἄθῳς ἐγὼ τῆς πρὸς τὸν ἀνθρώπου κατακρίσεως. Τούτοις μὴ ἀρεσθείσης τῆς βασιλείσης, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐξαναφθείσης καὶ τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων ἀνοίγειν ἐπομοσαμένης βύσας Ἐπιφάνιος τὰ ὄτα καὶ σπουδῇ τὸ καλάτιον ἐγκαταλείψας ἀσυντάκτως οὕτως ἐκ τῆς βασιλείσης ἀνεχώρησεν. Εἰπάτωσαν οὖν ἡμῖν οἱ μεμψολόγοι πῶς ὁ τῷ Χρυσοστόμῳ δεδηλωκὼς Ἐπιφάνιος Ἰωάννη ἀθλητὰ δέρου καὶ νίκᾳ, οὐ μὴ ἴδης τὴν ἐξορίαν σου, συνήγορος τῆς ἐξορίας ἐγένετο τοῦ Χρυσοστόμου; Καὶ εἰ μὴ διεγίνωσκε πάλιν ἀδικεῖσθαι τὸν δίκαιον, πῶς τὰ μὴ προβαίνοντα τούτῳ προεμήνευε διορατικῶς; Καὶ εἰ μὴ διὰ τοῦ δέρεσθαι καὶ ἀθλεῖν νικᾶν ἐψυχαγῶγει τὸν Χρυσόστομον, πῶς δι' ἐπάθλων ὑπομονῆς προσδοκίας ἀγαθὰς ἔχειν αὐτὸν ἐδικαίου; Εἰ γὰρ οὐκ ἀθῳς τοῦ ἐγκλήματος ὑπῆρχεν, οὐδὲ σύμβουλος μακροθυμίας ἐτύγγανε τῷ ὀσίῳ Φιλίας· τοιγαροῦν συνάλημα τὸ δῆλωμα καὶ ἐλπίδων ὀσίων τὸ προφήτευμα· οὐ γὰρ λυπούμενου τὰ καλὰ προεπαγγέλματα, οὐκ ἐχθροῦ τὰ ἀγαθὰ προμηνύματα, ἀλλ' ἐκβάσεως ἐλπίδος εὐαγγέλια, τοῦτέστιν οὐκ ἐπιχαρῶσι τῇ ἐξορίᾳ σου οἱ διῶνται τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας σου, οὐκ ἴδης ταύτην καὶ οὐ μὴ θλιβῆς ἐξ αὐτῆς. Τὸ δέρου καὶ νικᾶς, τί δ' ἂν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ βάστασον πληττόμενος· ὧς μάρτυς γὰρ θεοῦ στεφανωθήσῃ νικῶν. Καὶ πῶς ὁ ἀθλητὴν καὶ νικητὴν τὸν Χρυσόστομον καλέσας τῇ τούτου συνουδόκησεν ἐξορίᾳ, διότι προεγίνωσκεν Ἐπιφάνιος ἐκ πνεύματος ἁγίου τὰ μέλλοντα τῷ Χρυσοστόμῳ συμβαίνειν. Ἐνθεν πρὸς ἀντίχαριν ὡσπερ προφητείας καὶ οὐ θλίψεως ἀνθομοίωσιν καὶ ὁ Χρυσόστομος δεδήλωκεν Ἐπιφανίῳ· οὐδὲ σύ φησιν Ἐπιφάνιε τὸν θρόνον σου θεωρεῖς. Ἴδου πῶς καὶ

παρ' ἄλλου τῆς δυνάμεως τὸ ἀντάλληλον τῆς προφητείας ἐβεβαιώθη. Καὶ γὰρ καὶ οἱ τὰ ἐτέρων προλέγοντες ἑαυτῶν γεγόνασιν ἔνδεεῖς, ὅπως καὶ ἀλλήλοις ἀμφοτέροι δεξιοὶ καταστῶσιν οἱ ἅγιοι καὶ καθὰ γέγραπται πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποταγῶσι. Ἐὰρ δὴ λέγειν Ἐπιφάνιον οὐκ ἄτοπον ἁγίου τοιούτου διωγμῷ συγκοινωνῆσαι; Ἐπιφάνιον λέγω τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ καὶ θαυματουργὸν μέγαν, τὸν ἐκλάμπαντα πολιτεία χρηστῇ καὶ λόγοις τε καὶ ἔργοις καὶ δόγμασι δυνατόν, τὸν δαιμόνων καὶ νόσων φυγαδευτήν, τὸν τὴν θρησκείαν πίστιν ἐξ αἰρετικῶν στομάτων ἰσβολίας ἀσφαλῶς κυρώσαντα, φόβον τε θεοῦ καὶ ἀγάπην καὶ κρίσεως ἐνδοιασμὸν ἔχειν ἐκδιδάξαντα. Ὁ τῶν τοιούτων κατορθωτῆς ἀλλότριον οὐκ ἀναδέχεται κρίμα. Καὶ τοσοῦτον ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὅτι περ ἀποπλεύσας Κωνσταντινουπόλεως ὁ θεουργὸς Ἐπιφάνιος, καταλαβὼν ἐν Ἀνδριάκῃ, τῇ πόλει τῆς Λυκίας, πρὸς τὸ τέλος τοῦ τιμίου αὐτοῦ καταφθάσας θανάτου ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ μετὰ τὴν θείαν καὶ μυσταγωγὸν λειτουργίαν λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἀνελθὼν ἐν τῷ πλοίῳ παρόντος ἐκεῖ καὶ τοῦ ἐπισκόπου Μύρων· τεκνία μου νῦν ἡ προφητεία τοῦ ἀδελφοῦ μου πληρωθήσεται, Ἰωάννου· σήμερον γὰρ ἐνταῦθα τελευτήσω. Εἶδες πῶς ὡς ἐκ προφήτου τὰ ῥήματα τοῦ Χρυσοστόμου δεξάμενος ἀληθῆ ταῦτα δημοσιεύσας ἐκύρωσε; Πάντως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Ἐπιφανίου προφητείαν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐκβίωσης αὐτοῦ πεφανέρωκεν ἐπιμνησθεῖς. Ταῦτα μικρὸν ἐπεξεργασάμην δεῖξαι βουλόμενος μηδὲ τοῖς πταίσασιν αὐτῷ μνησικακῆσαι τὸν Χρυσόστομον, μηδὲ τοῖς ἀνεγκλήτοις λέγειν ἀδιαφορῆσαι τὸ σύνολον. Ἐπεὶ καὶ Κυρίλλου, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας, χάριν τῷ ἰδίῳ νέμοντος θείῳ Θεοφίλῳ καὶ πάπᾳ πρὸ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς Ἀλεξανδρείας χρηματίσαντι μητροπόλεως ἀποκήρυκτον ποιήσαντος πρὸς ὀλίγον τὸν Χρυσόστομον φαίνεται καθ' ἕπνον ἰδεῖν ὅτι περ ἅμα τῇ Θεοτόκῳ συνῆν περιπατῶν ἐν τόπῳ μεγάλου φωτὸς ὁ Χρυσόστομος, ὃς ἰδὼν τὸν Κύριλλον ἐκεῖσε σπουδαίως εἰσελθόντα κωλύει τοῦτον πρὸς τὰ παρέσω πλησιάσαι ἐπεγκαλῶν δι' αὐτὸν τῇ Θεοτόκῳ καὶ λέγων· καὶ Θεοφίλῳ δῶμεν ὅτι ἔπταισα ὡς ἐν ζῶσι τῷ ἔτι ζῶντι προσοχθίσας, Κυρίλλῳ δὲ μηδὲν ἡμαρτηκῶς διατί παρ' αὐτοῦ μετὰ θάνατον μάτην ἐχθραίνομαι, ὃν οὐδὲ τεθέσθαι, οὔτε μὴν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρόσκαιρον ἐωράθην ζώην; Ἐπὶ πολὺ δὲ καταβοῶντος αὐτοῦ μεσιτεῦσαι τούτοις τὴν Θεοτόκον εἰποῦσαν τῷ Χρυστόμῳ· μὴ λυποῦ πρὸς Κύριλλον δι' ἐμέ, ἐμοὶ χαρίζει Κυρίλλῳ φιλούμενος, ἔργον ὅτι καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ, τὸν ἕβριστήν μου κατασχύνας Νεστόριον κεκοπιακῶς πολλὰ διὰ τὸ μεγαλῦναι καὶ κρατῆσαι τὸ ὄνομά μου. Ταύτην θεασάμενος τὴν ὀπτασίαν ὁ ἀοίδιμος Κύ-

ριλλος παρευθὺς κοινωνεῖ κατὰ ψυχὴν, πίστιν καὶ ἀνάμνησιν ἐν ὄλαις ταῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίαις τῷ Χρυσοστόμῳ πατρὶ καὶ ἀπὸ τότε μὴ μόνον καὶ αὐτὸν σὺν ὄλῳ τῷ κόσμῳ Χρυσόστομον προσαγορεύειν τὸν ὄσιον, ἀλλὰ καὶ χρήσεων αὐτῷ ἐπιμνησθῆναι διαφόρων, προσμαρτυρουσῶν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πίστεως ἐκτεθεῖσιν ἐν τε τῷ βιβλίῳ, τῷ ἐπικληθέντι θησαυρῷ, εἶτα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ, τῷ πρὸς τὰς βασιλίδας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου λεχθέντι Κυρίλλου. Λοιπὸν δὲ καὶ δι' ὧν τὴν ἐν Χαλκηδόνι φέρει μνημονεύσας μακαριστικῶς σύνοδον ἐκδηλώσει τοῦ μεγάλου Κυρίλλου πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν ἡμῶν διδάσκαλον καὶ πατέρα Χρυσόστομον ἀγαπητικῆ καὶ ὁμόφρων οἰκειώσις· ὄντως γὰρ καὶ ἐν τούτῳ τὴν δόξαν ἔδει τοῦ θεοῦ φανερωθῆναι τοῦ μίαν εἶναι σύμπνοιαν Ἰωάννου καὶ Κυρίλλου τῶν θεοφθόγγων φωστήρων. Οὕτως μὲν οὕτως τὰ περὶ τῆς μνησικακίας εἰρησθῶ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ μακάριος ἀληθῶς καὶ πρὸ θανάτου καὶ μετὰ θάνατον ὁ ἅγιος καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν τρισμακάριστος ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Χριστοῦ φανῆ παρουσίᾳ ὅτι περ ἐπικερδῆς κληρονομία τοῖς ἀνθρώποις ἢ πολυποίκιλος τῆς σοφίας αὐτοῦ κατελείφθη διδασχὴ, τὰ χεῖλη τούτου τὰ ἅγια, τὰ λαλοῦντα μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τὴν κατὰ τῶν ψυχικῶν παθῶν καὶ σαρκικῶν μολυσμῶν ἰατρείαν, τὴν ἐξ ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν ἐπιστροφὴν καὶ κατὰ πάντων τῶν αἰρετικῶν ῥαγδαιοτάτην βροντὴν, τὸν ὑπὲρ λόγον ἀγωνιστὴν καὶ ὑπὲρ νοῦν κατορθωτὴν, τὸν ὑπὲρ φύσιν ἐγκρατῆ καὶ ὑπὲρ ἄσκησιν κοπιαστὴν, τὸν πατριάρχην κατὰ τὸ πρᾶγμα καὶ μοναχὸν κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ ἱερέα κατὰ τὴν τάξιν, τὸν ἀκοίμητον τῆς προσευχῆς ὀφθαλμόν, τὸν ἄοκνον τῆς εἰρηνοποιίας πόδα καὶ ἀσιώπητον τῆς νοουθεσίας στόμα· οὐ γὰρ ἀπέγνω ποτέ τινος, ἀλλ' ἕκαστον σώζεσθαι διαβεβαίούμενος τῇ θύρᾳ κρούειν τοῦ θεοῦ διὰ παντὸς προέτρεπε παρακαλῶν. Τί γὰρ εἶχεν, ὃ οὐκ ἔλαβε παρὰ θεοῦ, ὃ κολακευτὴς πατήρ, ὃ μελίχιος ἀρχιερεὺς, ὃ μελλίρρυτος φθόγγος, ὃ διδακτικὸς λόγος, ἢ ἀνυπόκριτος ἀγάπη, ὃ ἐγγυητὴς τῆς μετανοίας, ἢ ἐλεήμων ἰλαρότης, ὃ συνσθενὴς τῶν ἀσθενούντων, τὸ κοινὸν τῆς συμπαθείας τραῦμα, ὃ παιδευῶν ἰαματικῶς καὶ ἐλέγχων εἰρηνικῶς, ὃ ἠθικῶς νοουθετῶν καὶ εὐπειθῶς ἐπανορθῶν, ὃ παιδαγωγῶν πατρικῶς καὶ οἰκειοπαθῶν συμφῶς, ὃ τῶν ζώντων ἐν παραινέσει μεριμνητὴς καὶ τῶν νεκρῶν ἐν ἐλεημοσύναις ἀντιλήπτωρ; Ἄλλὰ πολλὰ λέγειν ἔχων περὶ αὐτοῦ ἀρκοῦμαι τὰ γεγραμμένα δι' αὐτὸν καὶ πάλιν παραθέσθαι τοῖς ἐγκωμίοις. Εὗρον καὶ εἶδον καὶ ἀνέγνων οὕτως ἔχοντος τοῦ ρητοῦ· ἔλεγον περὶ τοῦ Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀξίως καὶ δικαίως κληθέντος Χρυσοστόμου διὰ τὸ τοῦ διδασκαλικοῦ ἀρρύπτου καὶ τίμιου καὶ καθαρὸν καὶ διανγῆς ὅτι ἀφ' οὗ περ τὸ σωτήριον ἔλαβε βάπτι-

σμα οὔτε ὤμοσεν οὔτε τινὰ ὥρκισεν, οὔτ' ἐψεύσατο οὔτε τινὰ κατηράσατο, οὔτε εὐτραπέλα ἐλάλησεν οὔτε μὴν εὐτραπελούντων ἠνέσχετο. Διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι κατὰ τὸ γεγραμμένον νομίζεται. Ζῆ τῷ θεῷ καὶ ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ καὶ ὁ συρραφεὶς κατ' αὐτοῦ φθόνος στέφος αὐτῷ σωτηρίας ἀμάραντον ἔπλεξεν. Εἰ γὰρ καὶ κάτω θρόνος ἀνομίας κατ' αὐτοῦ προετέθη, ἄνω θεὸς δι' αὐτὸν ἐφθέγγετο μὴ ἀπτεσθαι τοῦ χριστοῦ μου καὶ ἐν τῷ θεράποντί μου μὴ πονηρεύεσθαι Χρυσοστόμω καὶ εἰ κάτω συνέδριον κατ' αὐτοῦ ματαιότητος ἔκραζεν ἄρωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν δίκαιον ὅτι δύσκλητος ἡμῖν ἐστίν, ἀνωθεν ὁ θεὸς ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ νοητῶς πρὸς αὐτὸν διελέγετο· θάρσει, Χρυσόστομε, ἡ κρίσις σου μετὰ ἱκανοῦ κριθήσεται, σὺ δὲ μὴ ἀποποιῶ τὸ κρῖμά μου, μηδὲ πάλιν οἴου με ἄλλως σοι κεχηματικέναι, εἰ μὴ, ἵνα φανῆς δίκαιος, ὅπως σε δίκαιον ἐμοὶ προγινοσκόμενον εἶναι δίκαιόν σε καὶ παρὰ πᾶσιν τυγχάνειν φανερώσω· ὅθεν ἀπ' ἄρτι λαληθήσεται ἐν ὄλω τῷ κόσμῳ ἡ εὐσεβῆς δικαιοσύνη σου μένουσα καὶ διαμένουσα καὶ τιμωμένη νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Φυλ. 367α—370β

† Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λευάνου τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θείου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. *Εὐλόγησον πάτερ.*

Σήμερον ἡ τοῦ ὄνειδισθέντος διὰ Χριστὸν παγκόσμιος ἐπιτελεῖται πανήγυρις. Σήμερον ἡ τοῦ εὐσεβῶς ζήσαντος καὶ διωχθέντος ἀσεβῶς ἐορτάζεται ἐκδίκησις. Σήμερον ὁ διὰ ζῆλον δικαιοσύνης ἐξορισθεὶς πατριάρχης πρὸς τὸν ἴδιον καὶ ἀποστολικὸν ἀνεκλήθη θρόνον, ᾧ τινι πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων πατριαὶ χρεωστοῦσι δόξαν καὶ τιμὴν ἀναπέμψαι, δόξαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ προσκύνησιν ἐν αὐτῇ ἀγία αὐτοῦ, μεθ' ὧν καὶ γὰρ τὰς τῶν ὕμνων ἄρας θυσίας εἰς τὰ τῶν ἀρετῶν τοῦ πατρὸς εἰσπορεύομαι βάρη τὸν ὄνειδισμόν αὐτοῦ τιμῶν, ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν ἐξουθενίσθη, ὅτι μακαριστὸς ὁ τοιοῦτος ἀληθῶς γὰρ ψυχωφελῆς ἡ τούτου διήγησις καὶ ἡ τούτου πάλιν ἀνάμνησις ὡς εὐχῆς ἐπιτυχία, πρὸς ὃν ἐν δίψῃ δράμωμεν καὶ μάλιστα σήμερον ὅτι περ ἀγαθὸν τοῖς τούτου προσέχειν ἐγκωμίοις καὶ ἐπεύχεσθαι διὰ παντὸς ἀξίους ἡμᾶς τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ διδασκῶν ἀναδειχθῆναι, ὃν ὁ θεὸς σκεῦος δευτέρου ἀποστολικῆς εἰς περιουσιασμόν ἑαυτῷ καὶ καλλονῇ ἱερωσύνης ἀνεπιλήπτου δικαίως ἐκλεξάμενος ἐκ πολλῶν κλητῶν ἀντὶ πολλῶν ἐκλεκτῶν ποιμένα κοσμικῶν λαῶν προεχειρίσατο. Οὐκ ἐνέδωκε γὰρ ποτε βρῦων τὰ λόγια Κυρίου, ὥστε τὴν σήμερον αὐτοῦ διδασκαλίαν τῇ αὔριον προστιθεμένην προσομιλίᾳ τῶν ἀκροα-

τῶν αὐτοῦ καταγεμίζειν τὰ ὄτα· περισπώμενοι γὰρ περὶ τὴν πολλὴν τῶν ὄμβρων αὐτοῦ φωνὴν οὐκ ἔφθανον τὸν χθὲς αὐτοῦ καταγγίσει τῆς διδασχῆς ὑετὸν καὶ ἦ τῆς αὔριον τοῦ στόματος αὐτοῦ κατεθαλάσσειζε δρόσος. Ἄλλὰ γε καὶ τοῦ κόσμου τούτου μεταστὰς τῆς παροικίας ἡσυχάζοντων αὐτοῦ τῶν χρυσοσταλάκτων χειλέων ὥφθησαν καὶ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναπλεώτεραι τῶν σοφῶν αὐτοῦ λόγων αἱ πηγαὶ καὶ ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια τῆς τερπνῆς αὐτοῦ γλώσσης καὶ ἐπληθύνθησαν ἄβυσσοι τῶν διδασχῶν αὐτοῦ καὶ αἱ βίβλοι τούτων οὐκ ἐσμικρύνθησαν μὴ μέτροις ἀριθμούμεναι ψῆφον, ἀλλ' εἰς συμμετρίαν σωρευόμεναι πλήθους. Καὶ διὰ τοῦτο θαυμαστὸς ἐν σώματι ὅτι περ οὐ μετρητὸς ἐν συγγράμμασι, καὶ διὰ τοῦτο γλυκὺς ἐν ἐξηγήσει ὅτι περ εὐφραδῆς ἐν παραινέσει. Ὁ μετρῶν τοῦ Χρυσοστόμου πονήματα ἐξαριθμήσει καὶ τῆς θαλάσσης τὰ κύματα, ἀλλ' ὅσα κἄν συνάξῃ, τοσαῦτα καραάσει, καὶ τοῦ σωρευομένου μέτρου ὑπερανέξει τὸ ἀσύλληκτον πλήθος, ὁμοιούμενος ἐν τούτῳ τῷ ἀφερεπόνως, ὡς λόγος ποτέ, τὰ τῆς θαλάσσης ἐπιτηδεύσαντι μετρηῆσαι κυματοκύλιστα ρεῖθρα, ὃς ὅταν πολλὰ διῆλθε μετρῶν, φυρεῖς τὴν ψῆφον, πρὸς τὴν ἔναρξιν τῆς ματαιοπονίας πάλιν ὑποστρέψας πρὸς τὸ ἀνύπαρκτον τῆς ἐγχειρήσεως τὸν νοῦν ἐνησχόλει τὸν ἴδιον, τοιοῦτος ὁ τὰς τοῦ Χρυσοστόμου σχολάζων ἐνθηκεῦσαι νομισθήσεται βίβλους, ὃν τρόπον καὶ τινες, ὡς λόγος, τετρακισχιλίας ὀκτακοσίας αὐτοῦ συναγαγόντες βίβλους περὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἡτονήκασιν ἐκδοῦναι. Οὐκ ἀπεικὸς γὰρ λέγειν περὶ αὐτοῦ· ἐξηλθεν ὕδωρ ἐκ πέτρας χρυσομήτου φλεβὸς καὶ ἐπότισε χρυσοστομικῆς διδασκαλίας καὶ ἐκλήθησαν αἱ συναγωγαὶ τῶν λόγων αὐτοῦ δεξαμεναὶ θαλασσῶν καὶ αἱ βίβλοι τῶν πόνων αὐτοῦ ὠκεανοὶ σοφίας κυκλοῦσαι πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. Καὶ γὰρ ὡς ὁ χρυσὸς ἐν ὑπατεία ῥιπτόμενος τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων διαπετάζεσθαι πρὸς αὐτὸν παρασκευάζει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς αὐτὸν ἀναβλεφαρίζει ἀναγκάζει, ἔτι δὲ καὶ τὰ χεῖλη κεληνότα πρὸς τὰ ῥιπτόμενα ποιεῖ, τοιαύτη καὶ ἦ τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς ὁμιλία, ὅτι πᾶς ὁ ἀκούων τῶν θεοπνευστων αὐτοῦ ῥημάτων ὡς χρυσὸν τὸν ἐξ αὐτῶν περιπτύσσεται πλοῦτον. Ἀμέλει τινὲς ἐπὶ τῶν διιππευσάντων καιρῶν κληρικοὶ καὶ τῶν ὠκεανικῶν ὑπάρχοντες διατριβῶν προφάσει τινῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ τῆς τοῦ πασχάλιου τελείας καὶ ἀκριβοῦς καταλήψεως τὴν βασιλίδα καταλαβόντες πόλιν τῷ ταύτης πατριάρχῃ ἐμφανισθέντες τηνικαῦτα πόθεν τε καὶ τίνας χάριν ἤκειν ἐρωτηθέντες, τὸν ὠκεανικόν, ἔφησαν, οἴκειν κόλπον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν παρεγένοντο σαφῶς διεξήλθον. Τοῦ πατριάρχου πάλιν αὐτοὺς προσερωτήσαντος ποίαις τῆς Γραφῆς οἱ τῶν ἐκεῖσε σχολάζουσι βίβλοις, τῷ Ἐθαγγελίῳ καὶ τῷ Ἀποστόλῳ χρᾶσθαι μόνοις ἀπελογίσαντο. Αὐθις τοῦ πατριάρχου καὶ

ποίαις, φασίν, εἰρηκότος πρὸς αὐτοὺς πατέρων παρ' ὑμῖν καὶ διδασκάλων ἐκδόσεις, ἐν καὶ μόνον βιβλίον εἶναι παρ' αὐτοῖς ἀπεκρίναντο, Ἰωάννου τοῦ λεγομένου Χρυσοστόμου, δι' οὗ πολλῆς ὠφελείας συνέθεντο καθ' ἡμέραν πληροῦσθαι καὶ τὴν μὲν ἐκκλησίαν ὡς ἐν τινι τούτῳ μονογενεῖ κατευφραίνεσθαι τέκνω, τὸν δὲ λαὸν ὡς ἐν τινι τούτῳ μονοφεγγεῖ καταλάμπεσθαι ὀφθαλμῷ, εἶναι τε παρὰ πᾶσιν ἐπιθυμητὸν τὸ τοιοῦτον βιβλίον παρ' ἄλλου καὶ ἄλλου καθ' ἑκάστην ἐμπόθως μεταγραφόμενον, καθάπερ τινὰ σπῆρον πρὸς ἐπικαρπίαν καρδιῶν ἐμπονούμενον καὶ βότρυς εὐφραντικὸν χερσὶν ἐκθλιβόμενον καὶ μελιφθόγγως ἀκοαῖς ἐκτρυνώμενον καὶ ἄλλας εὐαγγελικῶν γλωσσῶν λογιζόμενον γέυσει καὶ γάλα θρηπτικὸν ἀποστολικῶς ἀμελγόμενον καὶ ὡς ἐπὶ πέτρας οἰκοδομεῖν διὰ τῆς τοῦ τοιούτου βιβλίου στηριζέσθαι διδασχῆς. Ὁρᾷς, ὦ ἄνθρωπε, πῶς καὶ ἐν τῷ κυκλοῦντι τὴν γῆν ὠκεανῷ ἡ χάρις τῶν χειλέων τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς κατεξεχύθη; Ὁρᾷς πῶς καὶ ὁ πολὺς ἐν ὕδασι ὠκεανὸς τῆς πηγῆς προσεδεήθη τοῦ ἁγίου; Ὁρᾷς πῶς καὶ ἡ ἄλμη τῶν ὠκεανικῶν ὑδάτων τῷ μέλιτι κατεγλυκάνθη τοῦ Χρυσοστόμου; Ὁρᾷς πῶς καὶ τὰ τσαῦτα συστήματα τῶν πελαγῶν τὴν τοῦ ὀσίου δεδιψήκασι γνῶσιν; Εἶδες πῶς μέχρι τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης τὸ κοινωφελὲς στόμα διῆλθε τοῦ δικαίου φθεγγόμενον; Εἶδες πῶς ὁ Παῦλος μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ ὁ Χρυσόστομος ἕως τοῦ ὠκεανοῦ γέγονε κήρυξ; Ὅν γὰρ τρόπον μία τοῦ ἀποστόλου βίβλος πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν περιέσφιξεν ἀνθρώποις, οὕτως εἰπεῖν μία καὶ τοῦ Χρυσοστόμου βίβλος τοὺς ἐν ὠκεανῷ κατοικοῦντας ἴσχυσε θεοσεβῆσαι. Δεινόν, ὡς ὁ λόγος, τὸ ὕδωρ τοῦ ὠκεανοῦ κοχλάζον τῇ ὑπερβολῇ τῆς θερμῆς; βιοφέρει, ὁ λόγος τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς πόθον ἀκοῆς ὠτίου τοὺς ἐν τῷ ὠκεανῷ διάγοντας ἐξέκαυσε φωτιστικῶς· οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς ἡμερινὸς φωστὴρ ἐγεγόνει, ἀλλὰ καὶ νυκτερινὸς ἐρημάτισεν ἥλιος ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἔξοδον τῆς διδασκαλίας ἀκτινοβολῶν καὶ τὸ κατάντημα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ καταλάμπων οὗ τῆς ψυχοφελοῦς θερμασίας καὶ οἱ τὸν ὠκεανὸν οἰκοῦντες οὐκ ἀπεκρύβησαν λαοί, περὶ οὗ πρόσφορον λέγειν· ὁ νυμφίος τῆς ἐκκλησιαστικῆς παστάδος ἥλιος καὶ γίγας ἀγαλλόμενος ἐν στόματι τοῦ δρόμου τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐν τῷ παραδείσῳ σήμερον τοῦ ἀποστολικοῦ ναοῦ τὸ σκῆνωμα θέμενος ἑαυτοῦ, ἐπιστρέφων ψυχάς, ὁ ἐν μαρτυρίᾳ τῆς πίστεως σοφίζων νηπίους τῆς ὀρθοδοξίας τὰ δόγματα, ὁ τοῖς δικαιώμασι Κυρίου τὰς εὐθείας πρὸς αὐτὸν ἐν προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων εὐφραίνων καρδίας, ὁ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ὀφθαλμῶν τηλαυγίζων διανοίας, ὁ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου ἀγνῶς διδάξας διαμένειν, ὁ τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ πιστοποιήσας ὑπάρχειν καὶ ταῦτα παρεγγυῶν φοβεῖσθαι,

ὁ ἐπιθυμητὸς ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολὺν καὶ γλυκύτερος ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον διδάσκαλος. Τοῖνυν τὰ εἰς αὐτὸν πραχθέντα παραπρώματα τίς συνήσει; Ὅταν γὰρ ἐνομίσθη παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριευθῆναι, τότε καὶ μᾶλλον ἀνυψώθη παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ καθαρισθὲν τῶν ἀνομησάντων εἰς αὐτὸν διὰ κενῶν ἐγκλημάτων μεῖζω τούτου τὸ ὄνομα μετὰ θάνατον ἐγνωρίσθη. Ἄλλα καὶ ἔπονται μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εἰς εὐδοκίαν κατανύξεως τὰ λόγια τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ παντὸς ὅτι καὶ βοηθὸς εὐφροσύνης καὶ λυτρωτῆς ραθυμίας καὶ παρεγγυητῆς μετανοίας πᾶσιν ἐγένετο θεοπαρόχως· ἠράσθη γὰρ Κύριος τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἠψφράνθη τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, κατεδόξασε τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ζωὴν αὐτοῦ, ὑπερανεβίβασε τὴν μετεκβιώσει τελευτῆν αὐτοῦ, ἔδοκίμασεν αὐτὸν ἐπὶ ψευδομαρτύρων ἀντιλογίας, ἔδυνάμωσε τὸν κατ' αὐτοῦ φατριασμόν, διὸ πρόσφορα καὶ ταῦτα λέγειν· ἐχθρὸς ὠνείδισε τὸν Κύριον, ἔνεκεν οὐ ὠνείδισε τὸν Χρυσόστομον Κυρίου. Λαὸς ἄφρων παρώξυνε τὸ ὄνομα αὐτοῦ χάριν δι' ὧν ἐλογίσαντο κατὰ τοῦ ἠγαπημένου μεγάλως ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἐἶπαν τὰ χεῖλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἔστι, τίς ἐκζητήσῃ; Ὡ τοῦ φθόνου, ὦ τοῦ μίσους, ὦ τῆς ἀδίκου μανίας. Ἀληθῶς κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ τῶν τελείων ὁ μῶμος καθάπτεται. Πῶς οὐκ ἐνάρκωσαν τὸ καθαρὸν μεμψολογίας στόμα τοῦ χρυσοῦ παραχαράξαι, τὰ χεῖλη τὰ ἅγια κατὰ προαίρεσιν καὶ οὐκ ἀπόδειξιν βεβηλώσαι, τὴν γλυκύτητα παραπικράναι τοῦ κόσμου, τὸν πατέρα τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρῦξαι σὺν τούτοις καὶ κατὰ τοῦ Κυρίου φρυαχθῆναι καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ κενὰ μελετῆσαι; Ἄλλα ταῦτα μὲν ζητεῖν ἡμέτερον οὐκ ἔστιν· οἶδε γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ καὶ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον ἀποσιτήτω, φησὶν ἀπὸ ἀδικίας. Τῶν δὲ τοῦ Χρυσόστομου καὶ πάλιν ἐπιλάβωμαι θριάμβων, κόρον γὰρ οὐκ ἔχει τὸ ἀνυμνεῖσθαι τὸν Χρυσόστομον, λέγω τὸν φίλον τοῦ θεοῦ. Κατάδηλον ποιῶ τὸν θησαυρὸν τῆς ἐκκλησίας, τὸν πλοῦτον τῆς ὀρθοδοξίας, τὸν χρυσὸν τῆς διδασκαλίας, τὴν δεξιὰν τῆς ἐλεημοσύνης, τὸν ἀντιφωνητὴν τῆς μετανοίας, τὸν ἐκδικητὴν τῆς ἀδικίας καὶ πάντων τῶν ἀρετῶν κατορθωτὴν. Τί γὰρ ἔσχεν, ὅπερ οὐκ ἔλαβεν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ ὡς πάντα δυναθεὶς λαβεῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅλων ἀνελλιπῆς διὰ τοῦ θεοῦ τῶν ἀγαθῶν ἀνεδείχθη; Ὁ μετὰ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην δεύτερος μετανοίας κῆρυξ, οὐ καὶ συνώνυμος καὶ συνδίαίτος τῇ πολιτείᾳ τοῖς ἀνθρώποις ἀνεδείχθη σὺν τῷ φωτίζειν ἐν βαπτίσμασι καὶ κολυμβήθρας καθ' ἡμέραν δακρύων συγκεράνας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς αὐτοῦ προσομιλητικῆς κατανύξεως. Τῇ γὰρ χρυσῇ τοῦ στόματος ἀξίνη, τουτέστι τῇ διστόμφῳ αὐτοῦ τῶν χειλέων προφορᾷ, τὰς ἀκάρπους πρὸς ἐπιστροφὴν ἀνακόψας ξηράδας ταῖς ἐρήμαις ψυ-

χαῖς φωνῇ βοῶντος καὶ αὐτὸς γέγονεν ἐκκλησιαστικῇ, ὁ μετὰ τὸν θεολόγον καὶ εὐαγγελιστὴν τρίτος ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ φανείς Ἰωάννης οὗ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ τὴν αἴνεσιν ἔσχε τῆς χρήσεως σαγηνεύσας ψυχὰς τῇ πίστει, ἀλιεύσας πρὸς ἀρετῶν κτήσεις τὰς πολυγενεῖς τῶν ἀνθρώπων ἄγρας, θεολογῆσας τὸν Χριστὸν ἐξ αὐτοῦ κυρίως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· σιῆθος γὰρ Χριστοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· λέγει γὰρ αὐτὸς ὁ Χριστός· τὸ πνεῦμα ἐξ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Τὸ δὲ λαμβάνει δηλοῖ τὸ ἀρύεσθαι καὶ ἀντλεῖν ὡς ἀπὸ πηγῆς. Βροντῆς υἱὸς ὁ θεολόγος, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξ-ἀκουστος τοῦ Χρυσοστόμου ὁ φθόγγος, ὁ μετὰ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τρισκαίδεκατος μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, μὴ χρυσὸν καὶ αὐτὸς ἐν ζώναις βαστάζων, ἀλλὰ στόμα χρυσοῦν χαριτωθεὶς ἔχειν πρὸς νοουθεσίαν, ὁ μετὰ Παῦλον τὸ τῆς ἐκκλησίας σκεῦος, ὡς ἀπὸ τῆς τῶν ἐκείνου φλεβῶν ἐκκεχνημένης χάριτος ποταμός, ὁ μετὰ μαρτύρων οὐχ ἦτιον ταῖς ὑπομοναῖς ἀθλοφόρος, ἐλιθάσθη ταῖς λοιδωρίαις, ἐπρίσθη ταῖς διχοστοσίαις, ἐπειράσθη ταῖς ἐπιηρείαις, φόνῳ μαχαίρας πλειστάκις, ὑπὲρ δικαιοσύνης ἀπέθανε, περιῆλθεν ἐν ἀδίκαις στόμασιν, ὑστερούμενος ὁ μηδέποτε περισσευθεὶς, θλιβόμενος ὁ πάντοτε τῶν ἐν θλίψει γεγωνὸς παραμυθία, κακοιχούμενος ὁ τὴν νέκρωσιν ἐκάστοτε τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ φορέσας σαρκί, οὗ κατ' ἀλήθειαν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν πελάγει συμφορῶν ταραχθεὶς, ἐν βυθῷ κατηγόρων κατενεχθεὶς, ἐν γυμνότητι τῆς ἐκκλησίας κατακριθεὶς, ἐν δίψῃ καὶ πείνῃ τοῦ οἰκείου χάριν κατολιγωρήσας ποιμνίου, ἐν ἐρημίαις ἀπενεχθεὶς, ἐν ὄρεσι δυσβατήσας, ἐν οἰκοπέδοις ἀυλισθεὶς, ἐν σπηλαίοις καὶ ὄπαις τῆς γῆς συγκλεισθεὶς, δις ἐξορισθεὶς, τρις φατριασθεὶς, περὶ ὧν μαρτυρηθεὶς διὰ τῆς πίστεως ἐπέτυχεν οὗτος καὶ πρὸ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ αἰωνίου μισθοῦ, ὡς τοῦ θεοῦ περὶ τῶν ἐν βασιλευούσῃ κατοικούντων κρείττον ἢ προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς τῶν ἑαυτοῦ προβάτων ὁ ποιμὴν ἀναπαύηται κατὰ τὰ ξένα. Ὅθεν ἡ προσαχθεῖσα τῷ Χρυσοστόμῳ πατρί διὰ κενῆς ὡς γέγραπται τῶν ἀνομησάντων εἰς αὐτὸν πρὸς τὴν ἑξορίαν ἔξοδος οὐκ ἐλογίσθη τούτῳ διωχθέντι κάκωσις, οὐδὲ πάλιν ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα, ὅτι περ ἐφύλαξε Κύριος πάντα τὰ ὁσῶ αὐτοῦ. Ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ συνετρίβη· καθάπερ γὰρ καὶ τὰ πατριαρχικὰ τοῦ Ἰακώβ ὁσῶ ἐκ τῆς τῶν Αἰγυπτίων ἀνακομισθέντα χώρας κατὰ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τοῖς πατράσιν αὐτοῦ κατατεθέντα συνεταφιάσθησαν, οὕτως καὶ ὁ Χρυσόστομος εἰς ἄλλοτριαν ταφείν παροικίαν, εἰς τὴν τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ μετετέθη σήμερον ἐκκλησίαν. Διὸ καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Κυρίου λάμπει τούτου τὸ φῶς καὶ οἱ σπινθήρες αὐτοῦ, καθάφησιν ἡ Γραφή, ἐν καλᾷ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ δραμοῦνται ὅτι χάρις ἐν αὐτῷ

καὶ ἔλεος ὡς ἐκλεκτῶ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀσεβήσαντες εἰς αὐτὸν ἔξουσιν ἐπιτιμίαν, ὅτι παιδείαν αὐτοῦ καὶ σοφίαν ἔξουθενήκασι καὶ ἡ ἐλπίς αὐτῶν, ὡς γέγραπται, καὶ οἱ κόποι ἀνόητοι καὶ ἄχρηστα τὰ τούτων ἔργα, κατὰ δὲ τὸ γεγραμμένον καὶ περὶ τούτου ἐνέμειναν οἱ πιστοὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ καὶ οἱ πεισθέντες τῶν λόγων αὐτοῦ συνῆκαν ἀλήθειαν. Ὁ μετὰ πατριαρχῶν μερίζων πατριάρχης καὶ δικαίων πλείων δίκαιος καὶ μετὰ ὁσίων ὁσιώτερος καὶ μετὰ προφητῶν σεβασμιώτερος. Ὁ μετὰ μοναχῶν ὑπερεγκρατής. Εἰς ὅλα μοναχὸς καὶ καθηγητῶν ὑπερθαύμαστος, ἐν πᾶσιν ἡγούμενος, ὁ μετὰ προβάτων ποιμὴν καὶ μετὰ ποιμένων ἀρνός, ὁ μετ' ἀσκητῶν ἀναχωρητῆς ἐγκόσμιος καὶ μετ' ἀναχωρητῶν ἰδιάζων ὀχλούμενος· οὐκ ἦν γὰρ ὁ ἀκούων τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίαις ὅστις πρὸς ἀποταγὴν τῶν φθαρτῶν ἐλθεῖν οὐ κατενύγετο, εὐλαβὴς ἀντὶ κοσμίου μεταποιούμενος, εἰρηνικὸς ἀντὶ θυμώδους ἐναλλασσόμενος, σώφρων ἐξ ἀκολάστου μετατιθέμενος, ἐλεήμων ἐξ ἀμεταδότου γινόμενος, ἐξ ἀμετανοήτου κατανυκτικὸς, ἐξ ἀπίστου πιστός, ἐξ ἀνοήτου γνώστης, ἐκ πεπωρωμένου διακριτικὸς, βία φύσεως πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἕκαστον μετιχνηλατούμενος δι' αὐτοῦ τὸ πολίτευμα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Φυλ. 370β – 376β

Κοσμά Βεσιτίωρος ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ περὶ τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ βασιλέως ἐκ προσώπου τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ τῆς πρὸς Θεὸν καὶ τὸν ἅγιον ἐκτελεσθείσης δοξολογίας. Εὐλόγησον πάτερ.

Ἦκουσται πάντως ὑμῖν, ᾧ φιλόπιστος πανήγυρις καὶ φιλάγιον ἄθροισμα, τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς λίθους αὐτοὺς κεκραγένοι, τουτέστιν ὅτι καὶ οἱ λιθίνης καρδίας ἀνάμεστοι ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν τῆς φύσεως δοξολογεῖν τὸν θεὸν ἐκπαιδεύονται καὶ πάλιν ὅτι περ ἐπὶ τῶν δωματίων αἱ ἀρεταὶ καὶ οἱ βίοι τῶν δούλων τοῦ θεοῦ λαλοῦνται πολυθαυμάστως. Ὅκνον τοιγαροῦν ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀκηδῖαν φιλοκροάμονα σπουδὴν τοῖς περὶ Χρυσοστόμου καὶ αὐθις διηγήμασι παρασχεῖν ἐπινεύσατε· ἀγαθὸν γὰρ τὸ ἐντρυφᾶν ταῖς τῶν τούτου ἐπαίνων προαναμνήσεσιν· ἦκω γὰρ ὑμῖν φέρων καὶ τὸν τέταρτον τούτου λόγον τῆς μεταθέσεως τοῦ ἁγίου, φιλόχριστοι, τοῦ δρόμου μὲν εὐλαβούμενος τὴν βαλβίδα, τῷ δὲ θεῷ πεποισθῶς τῇ ἐλπίδι· ὅθεν καὶ νῦν τὴν νύσσαν τοῦ λόγου ἡ πρὸς τὸν ἅγιον ὕμνο

λογία φθάσαι προθυμουμένη, τὸν πῶλον τοῦ λογισμοῦ κατακεντρίσει ἐπὶ τὸ στάδιον τῆς ἐπιτυχίας εὐκτικῶς ἐπειγομένη· ὥσπερ δὲ οἱ τὰ ῥόδα τρυγῶντες ἐπὶ τὸ ἐτέρους τῆ ὀσφρήσει τῆς εὐωδίας θεραπεῦσαι οὔτιοι πρῶτοι τῆς εὐωδίας μεταλαμβάνουσι, οὕτω καὶ γὰρ τῆς εὐωδίας τῶν τοῦ πατρὸς πρῶτος μεταλαμβάνω κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν καὶ ὑμῖν μεταδίδωμι. Ἄλλ' ἀνάσχου τῆς ἡμῶν προπετείας, Χρυσόστομε, ἐπίδος καί μοι σαυτὸν ὡς ἐπέδωκας τῆ πίστει τῶν ἀνακομισάντων τὸ σῶμά σου. Μεινάτω καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πνεῦμά σου σήμερον. Ἐμφάνισον ἡμῖν τῶν ἁγιασμῶν σου τὴν χάριν καὶ δίδαξον ἡμᾶς ἃ δεῖ λαλεῖν καὶ πάλιν περὶ σοῦ, ἐπειδὴ καιρὸς λοιπὸν καὶ τῆς μεταθέσεώς σου δοξολογῆσαι τὴν χάριν ποία τε τοῦ ζῆν σε κατὰ θεὸν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανεῖν γέγονε προθυμία. Ὁ γὰρ κατὰ θεὸν ζῶν καὶ ἀποθνήσκων ζῆ, ὁ δὲ μὴ ζῶν θεαρέστως καὶ πρὸ τελευτῆς θανατοῦται. Οὐκοῦν καλὸν τὸ ζῆν ἐν Χριστῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποθανεῖν διὰ τὸν Χριστόν, ὡς γέγραπται, κέρδος. Ἐπεὶ διατί μνήμη δικαίου μετ' ἔγκωμιων, εἰ μὴ τοι γε καὶ τελευτήσας ὁ θεοσεβῆς ἀνὴρ ἐπαινεῖται; Τοιοῦτος ὁ πατὴρ ἡμῶν Χρυσόστομος, δι' ὃν ὑμῖν τοῦτο τῆς περὶ αὐτοῦ ὑποθέσεως τὸ ἀληθινὸν καὶ ἔκθαμβον τοῦ λόγου συμπέρασμα ποιήσομαι. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ἄδικος ἐπιλανθάνεσθαι κατὰ τὸ γεγραμμένον ἔργου δικαιοσύνης ἀνθρώπου. Ὡσπερ οὖν μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου μετοικεσίαν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπέδωκε τοῖς ἀπογόνους τοῦ Σῆμ τὰ παρὰ τῶν Χαναταίων ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Παλαιστίνης δίκαια, οἷς διὰ τῶν φυσικῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ πατὴρ τούτων καὶ τοῦ κόσμου κληρονόμος Νῶε μεθ' ὄρων ἀσφαλείας μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐμέρισε διαθήκην τοῦ μὴ καιρῷ ποτέ τινα τὰ ἀλλήλων καθαρπάζειν κτήματα καὶ ἀνομίας ὡς ἀπ' ἀρχῆς καὶ αἵμασι τὴν γῆν καταμολύνειν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς ἡμῶν ὁ διακρίνων πεποίηκε θεός. Ὡς γὰρ τῷ Σῆμ μετὰ δέκα καὶ ὀκτὼ γενεάς τὰ τῆς κληροδοσίας ἀποκατέστησεν ἴδια, οὕτω καὶ τῷ Χρυσοστόμῳ μετὰ τριάκοντα καὶ τρεῖς χρόνους τὸν οἰκεῖον ἀπέδωκε θρόνον, ἵνα μὴ τοὺς πόνους αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἀκληρονομίτως ἢ κτίσις αὐτοῦ ζημιωθῆ. Καὶ γὰρ κατὰ τὸ γεγραμμένον εἰς πολλὰς γενεὰς διεκδικῶν οὐ λανθάνει μακροθυμῶν ὁ θεὸς ὁ κατὰ τὸν τοῦ Μωϋσέως θάνατον καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χρυσοστόμου μετατεθεικῶς πατρός· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἀκοῦσαι ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος κἀκεῖ τελευτᾶ, ἔξελθέ, φησι, Κωνσταντινουπόλεως, Χρυσόστομε, καὶ πρὸς ὀλίγον τῆς Κομάνων καταλαμβάνων πόλεως ἐκεῖ μετάστηθι τοῦ βίου τοῦ φθαρτοῦ· ἐπανακάμψεις γὰρ μετὰ τινος καιροῦς ἕθεν ἀηλάθη· διότι θεὸς ἐκδικήσεων ἐγὼ καὶ Κύριος ἐκζητῶν διωκόμενον. Καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν· οὕτως συμβέβηκε τῷ Χρυσοστόμῳ πατρί. Πρόκλου γὰρ τοῦ αἰοδίου τὸν πατριαρχικὸν τῆς βασιλίδος πόλεως διηθύ-

νοντος θρόνον μετὰ καθ' τοῦ διωγμοῦ τοῦ ἁγίου χρόνους κατασταθέντος τῆς ἐκκλησίας προέδρου, τοῦ λαοῦ μηκέτι τὸν ὄδυρόν ὑποφέροντος ἀκούειν διὰ τὸ μὴ τὸν Χρυσόστομον τῇ τῶν διπτύχων ἀναφέρεισθαι μνήμη καὶ ἦν ἐκκλησίαν εἰς σχίσματα περιελθούσαν ὄραν ἀδολεσχοῦντος ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἀρχιερωσύνης εὐθέτου δραξάμενος καιροῦ δῆλα ταῦτα τῷ βασιλεῖ πεποίηκε Θεοδοσίῳ τῷ νέῳ. Ἦν δὲ λέγων αὐτῷ οὕτως· Εὐδοξίας μὲν σαρκικῶς καὶ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς τέκνον ὑπάρχει ὁ νῦν κρατῶν τῆς βασιλείας, πνευματικὸς δὲ καὶ ἀπὸ κολυμβήθρας υἱὸς τοῦ Χρυσοστόμου πατρός. Ἔνεκεν δὲ τούτου πρὸς τὴν παράκλησιν ὀχυρωθεὶς ὁ θεοφόρος Πρόκλος παρηγοῖα τὸ συμφέρον τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ πόλει συνιστάνων καὶ τὸν κόσμον εὐεργετῶν προσανατίθεται Θεοδοσίῳ τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν μεσιτεύσας· ζήτησον, βασιλεῦ, τὸν σὲ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὅταν ἀνεκαινίζου διὰ τοῦ βαπτίσματος, γεγεννηκότα καὶ ταῖς ἱεραῖς ἀγκάλαις, καθάπερ Συμεὼν ὁ πρεσβύτερος, ἐν νόμῳ Κυρίου μετὰ τὸ βάπτισμα πατρικῶς ἀναδεδεγμένον. Ἡ ἐκκλησία βοᾷ σοι ἡ στολή μου διέσχισται, τὸ στόμα συγκέκλεισται, τὸ κάλλος ἡμαύρωται, ἔλυμνατο μονιὸς ἄγριος τὸν ποιμένα τῶν προβάτων μου Χρυσόστομον καὶ ὕες φθινοπῶροι τοὺς καρποὺς τῶν χειλέων μου. Ἐβεβήλωσε φθόνος τὸ ἅγιασμα τοῦ λειτουργοῦ μου. Ὡς ἐν δρυμῶ ξύλων ἀξίναις ἐξέκοψαν αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν μνήματι καὶ μετοικεσίᾳ ξένη κατέρρηξαν αὐτόν. Εἶπον αἱ συγγένειαι τῶν αἰρετικῶν ἐπὶ τὸ αὐτό· καταπαύσωμεν τὸ στόμα τὸ λαλήσαν πολλά καθ' ἡμῶν. Ἠτιμάσαμεν τὸν χρυσὸν αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἔτι ὁ διδάσκων καὶ ἡμᾶς συστομίζων λοιπὸν. Ἔως πότε, βασιλεῦ, διὰ τὸν Χρυσόστομον ὀνειδιεὶ ὁ ἐχθρὸς; Ἀπόδος μοι τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ νυμφίου Χριστοῦ. Ἀποκατάστησον τῇ μητρὶ σου τὸν πνευματικὸν σου πατέρα· Κἂν ἡ σαρκική σου μήτηρ Εὐδοξία τοῦτον με ἐξημίωσεν ἀσπλάγχως, σαρκὸς σὺ μὴ ζηλώσης προαίρεσιν, ἀλλ' ἁγιασμὸν πνεύματος, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. Παρῆλθεν ἡ Εὐδοξία, μένει διηνεκῶς ἡ ἐκκλησία. Ἐγὼ σου μήτηρ αἰωνίζουσα, χαροποίησον μου τὰ πρὸς τὸν Χρυσόστομον σπλάγχνα, ὅπως καὶ μεσιτεύουσάν σοι τὰ πρὸς τὸν θεὸν σχῆς καὶ τοῦ Χρυσοστόμου τὴν ψυχὴν πρεσβεύουσαν κτήσῃ περὶ σοῦ. Ἀλλὰ γενοῦ δικαιοσύνης υἱὸς καὶ προσευχῆς στηριγμός. Ταῦτα τοίνυν τοῦ Πρόκλου ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐκκλησίας τῷ βασιλεῖ μεμνηνκότος καὶ εἰ πρὸς τὸν θρόνον, φησί, τὸν ἴδιον τὸ σῶμα τοῦ Χρυσοστόμου κελεύσεις μετακομισθῆναι, συντόμως οὐ μόνον τὰς ἐκκλησίας ἐνώσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν κραταιώσεις. Πείθεται ταύταις ταῖς παραινέσεσιν ὁ βασιλεύς, ὃς παρευθὺς τινὰς τῶν ἐπ' εὐλαβεῖα γνωρίμων καὶ χρησίμων τῆς συγκλήτου τάξας κελεύσεις τε τούτοις ἐγχειρήσας ἀπολύει τοὺς ἄνδρας ἐν Κομάνῃ σὺν καὶ γλωσσοκόμῳ

πάντοθεν περιηργυρωμένῳ προστάξας διὰ τάχους γενέσθαι κατὰ τὴν λεχθεῖσαν πόλιν καὶ τιμῇ πολλῇ τὸ λείψανον ἄραντας τοῦ ἁγίου τῆ ἐκ χώρας εἰς χώραν καὶ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ὑπαλλακτικῇ φωταγωγίᾳ καὶ ψαλμωδίας διαδοχῇ καὶ τῇ λοιπῇ κατὰ τὴν ὁδὸν χρειώδει δορυφορίᾳ ἀνακομίσει τοῦτο πρὸς αὐτόν. Πεφθάκασιν οὖν οἱ ἐπὶ τοῦτο σταλέντες τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἐν Κομάνῃ κατοικοῦντας διεξελθόντες· ποῦ τεθήκατε τὸν φωστῆρα τοῦ κόσμου Χρυσόστομον; εἶπατε ἡμῖν ποῦ ἢ τῆς ἀναπαύσεως κεῖται ζύμη, ποῦ ἢ βασιλικὴ κέκρυπται δραχμή, ποῦ ὁ τῆς ἐκκλησίας κέχωσται μαργαρίτης; Λέγετε ἡμῖν ποῦ οἱ γρηγοροῦντες ὑπνοῦσιν ὀφθαλμοί, ποῦ ἢ ἡδύφθογγος λύρα σιωπᾶ, ποῦ ὁ τῆς διδασκαλίας φυλάττεται θησαυρός, ποῦ ὁ ἔμψυχος ἐβαλαντώθη χρυσός, ποῦ ὁ ἔνσαρκος κατεκερματίσθη πλοῦτος, ποῦ ὁ δόκιμος ταμιουχεῖται τῆς εὐχρηστίας ἄργυρος καὶ ποῦ τὸ ὑπερβλύζον ἔχωνεῦθη στόμα; Οὐ κλέψαι τὸν οὐ κλέπτῃν ἀλλὰ φανερώς λαβεῖν τὸν καλὸν παραγεγόναμεν ποιμένα. Ὁ τῶν ἐπιγείων ἀνακτορικῶς κατάρχων νεύματι τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως ἡμᾶς ἐξαπέστειλε λέγων· πορεύεσθε εἰς τὴν Κόμαναν πόλιν καὶ εὐρήσετε ἐκεῖ τὸν οἰκουμενικὸν διδάσκαλον καὶ κοσμικὸν πατέρα Χρυσόστομον ἐν μνήματι ἔξω μικρὸν τοῦ ἄστεος κατακείμενον. Ἄραντες αὐτὸν φέρετε πρὸς με καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε πρὸς αὐτόν· ἢ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ μήτηρ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκκλησία ὡσπερ κροσσῶ τὸν χρυσοῦν τῆς ἰδίας ὀραιότητος ζητεῖ τοῦτον περιβαλέσθαι. Ἐλυπήθησαν οἱ Κομάνης λαοὶ τούτων ἀκηκοότες, ὑποδεικνύουσι τοῖς βασιλικοῖς ἀνδράσι τὸν τάφον ἀνατινάξαι τοῦτον· αὐτοὶ γὰρ τὴν ἰδίαν ζημίαν ὑπεστάλησαν αὐτουργῆσαι. Ἀναρρώνονται τοῦ Χρυσοστομικοῦ σώματος οἱ διασῶσται, ἀνακομβοῦνται τοὺς ἑαυτῶν χιτῶνας, καθάπερ οἱ ἐπὶ τὸ Πάσχα τῆς εὐωχίας Ἰσραηλίται, ἐγχειροῦσι τῇ ἀφῆ τοῦ ὀρύγματος χαίροντες ὁμοῦ καὶ τρέμοντες χαρᾶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, τρόμφ διὰ τὸ ἀνάξιον. Ἀποκυλίουσι τὸν λίθον τοῦ μνήματος ὡσεὶ τινες λέγειν ἄγγελοι σαρκικοὶ τῷ ἀντιτύπῳ τοῦ Χριστοῦ καθυπουργοῦντες, τῷ Χρυσοστόμῳ. Ὁ τάφος ἀναπτύσσεται, ὁ οὐρανὸς παρανοίγεται, παρέκυσαν ἄγγελοι ἠγαλλιάσαντο ἄνθρωποι, ἐσκήρτησεν ἡ γῆ καί, ὡς ἡ παράδοσις ἔχει, εἰς στήλην κοιμωμένου λίθου μεταποιηθὲν τοῦ ἁγίου τὸ λείψανον εἶρον. Γνόντες δὲ μὴ ἐπιδοῦναι τούτοις ἑαυτὸν εὐδοκήσαντα τὸν Χρυσόστομον ἠδολέσχσαν, κατησχύνθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτοὺς καὶ ἀρξαμένων κλαίειν μετεκρινῶντο τῶν Κομάνης λαῶν ἐπ' αὐτῷ τὰ δάκρυα καὶ ταπεινούμενοι δημοσίως ἐξωμολογοῦντο λέγοντες· οὐχ ἢ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὅταν ἀναξίως διανοίγειν τὸ μνήμα κατετολμῶμεν. Πολλῶ τοιγαροῦν τῷ τάχει τῷ βασιλεῖ τὸ πραχθὲν ἀναφέρουσι. Στενάζει τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεύς. Ἀπορεῖ τί διαπράξασθαι.

Σοφίζει τοῦτον διὰ τὴν πίστιν ὁ θεὸς τί ποιήσει. Προσκαλεσάμενος γὰρ τὸν πατριάρχην καὶ τὸν ἅπαντα λαὸν φησι πρὸς αὐτούς· ὑπολαμβάνω μὴ κατὰ παραίτησιν ἀνανεῦσαι πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν τὸν Χρυσόστομον, ἀλλὰ κατ' αὐθεντίαν, ὅτι δυναστεία τοῦτον μετενέγκαι κατηυθαδιάσαμεν. Ἐνδεεῖς αὐτοῦ τοίνυν τυγχάνοντες δεῦτε καὶ παρακλήσει τὴν ἐλίνευσιν αὐτοῦ ζητήσωμεν. Ἦρσε δὲ πᾶσιν ἡ βασιλικὴ βουλή καὶ ἐπήνεσαν εἰπόντες· ἀκριβῶς καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ θεοῦ. Καὶ λαβὼν χάριτην ὁ βασιλεὺς ἐξ ἰδιοχείρου τὴν δέησιν ἐποιήσατο περιέχουσαν οὕτως τῷ οἰκουμενικῷ διδασκάλῳ καὶ πνευματικῷ μου πατρὶ Ἰωάννῃ, τῷ ἀγίῳ καὶ χρυσοστόμῳ πατριάρχῃ, Θεοδόσιος βασιλεὺς. Ὡς νεκρὸν σου τὸ σῶμα κρίνας καὶ κελουσιτικῶς ἀνακομίσει τοῦτο διαπεμπάμενος τοῦ ἐσπουδασμένου τυχεῖν δικαίως ἐκωλύθη. Ἴδου νῦν ὡς πρὸς ζῶντα τὴν παροῦσάν μου καὶ χειρογράφον πέμπομα δέησιν αἰτῶν συμπαθῆσαι τῇ ἐμῇ καὶ τοῦ λαοῦ σου πίστει. Σύγγνωθί μοι τῷ τὸ βάθος τῆς σῆς μὴ προκαταλαβόντι σοφίας. Νῦν δὲ ἐπέγγων καὶ βίας ἐκτὸς ἵκετεύω καὶ οὐ κελεύω· μὴ ἀποστραφεῖν τὸ δεύτερον κατησχυμένος. Ἐπίδος σεαυτὸν τοῖς ποθοῦσί σε. Ἐλθέ μετ' εἰρήνης εἰς τὰ ἴδια. Καὶ οἱ ἴδιοί σου προθύμως σε παραλαμβάνουσι. Ταῦτα γράψας καὶ ὑπαναγνοὺς παντὶ τῷ λαῷ ἐπιδίδωσιν αὐτὰ τοῖς ταχυδρομοῖς ἐντειλάμενος ἀνοίξαντας τὸ μνημα τῷ στήθει τοῦ ἀγίου πρὸ μιᾶς ἡμέρας παννυχικαῖς ψαλμωδίαῖς καταθέσθαι. Φθάνουσιν οἱ σταλέντες τῇ Κομάνῃ. Πληροῦνται τὰ κελουσιθέντα παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἐπικάμπτεται τοῖς δεηθεῖσιν ὁ Χρυσόστομος. Ἐναλλάσσει τὸ δοκεῖν ὁ λίθος εἰς τὸ ἴδιον καὶ φυσικὸν σῶμα. Ἄπτονται αὐτοῦ γεγηθότες οἱ προσεταγμένοι. Σινεπικουφίζει τούτοις ἑαυτὸν ὁ πατήρ. Ἐξίστανται πάντες ἐπὶ τῷ πραχθέντι. Καταφιλοῦσι τὸν ἅγιον. Λούουσι τοῦτον τοῖς δάκρυσιν. Εὐωδιάζουσι τοῖς μύροις. Ἐκφέρουσι τῆς θήκης καὶ συνταξάμενος νοητῶς τοῖς ἐν Κομάνῃ ὑπέδου πρὸς τὸ βασιλικὸν γλωσσόκομον ὡς εἰς τὸν τοῦ Χριστοῦ προσαναπαύεσθαι νυμφῶνα. Παρήσαν πάντοθεν οἱ ὄχλοι. Αἱ λαμπάδες αὐτῶν ὡς ἐπίγεια φωτὸς ἄστρα, οἱ ὕμνοι, σύμφωνος ἢ δοξολογία, ἰσοκάματος ἢ φωνή, κατὰ γὰρ βῆμα καὶ φθέγμα ψαλμοῦ, καὶ ὄκνος οὐδεὶς ὅτι κόρος οὐδὲ εἰς πρὸς τὸν ἅγιον. Χαρὰ τοῖς ἀντιλαμβάνουσιν αὐτοῦ τὸ λείψανον, λύπη τοῖς ἀντιπαραδιδοῦσιν αὐτοῦ τὸ σκῆνωμα, πρὸς δὲ τὴν πίστιν ἴσος τοῖς ἐκατέροις ὁ μισθός· Οὕτως δὴ τὰς ἐπαρχίας ἀμοιβαδὸν διανύσαντος τοῦ λειψάνου καὶ τὸν ναύσταθμον Χαλκηδόνος πεφθακότος γνοὺς ὁ πιστὸς τοῦτο βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ὁ σεπτὸς καὶ φιλοχρυσόστομος πατριάρχης Πρόκλος σὺν πάσῃ τῇ συγκλήτῳ καὶ τῷ φιλοθεάμονι παντὶ λαῷ ἐξῆλθον πρὸς συνάντησιν τιμητικῶς τοῦ ἀγίου συνεξαγαγόντες ἑαυτοῖς κεκοσμημένον δρομικὸν σκάφος, ἐν ᾧ τὸν ἅγιον

ἐμβαλέσθαι συνετίθεσαν. Καὶ γίνεται τις ἄφνω δι' οἰκονομίαν βιαίας πνοῆς ἀνεμικὴ λαίλαψ καὶ τρικυμίας συστροφὴ καὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν πλοιαρίων τῆδε κάκεισε κατὰ τὴν πόλιν διασκορπισθέντων μένει μόνος ὁ πρὸς ὑλοδοχὴν τοῦ Χρυσοστόμου δρόμων· διαρρήξας γὰρ τὸν δεσμόν τῆς παρολκᾶδος μέσον τοῦ διάπλου σκαρίζων ἐφέρετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα θαυμαστόν· χωρία γὰρ χειρῶν ἀνθρωπίνων διαπορθμευθεὶς ὁ δρόμων τῆ παρατάσει τοῦ αἰγιαλοῦ Χαλκηδόνος κατὰ τινα τόπον ἐμβολῆς αὐτομάτως προσώρμησε καὶ εὐρέθη τῆς ὀρμησίας ἢ τοποθεσία, ἢ σκάλα τοῦ ἄγρου τῆς χήρας ἐκείνης γυναικός, δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος σκαιωρηθεὶς ἐξωρίσθη· ἵνα γὰρ τὸν ταύτης ἀμπελῶνα διεκδικήσῃ, ποτήριον θανάτου δι' αὐτὴν πιεῖν κατεκρίθη. Δι' ἣν τοιγαροῦν ἐδιώχθη, πρὸς αὐτὴν ὁ δρόμων ἐπώκειλε τοῦ Χρυσοστόμου. Βλέπεις ἀνθρώπε, πῶς τὸ πλοῖον τοῦ ψυχικοῦ κυβερνήτου τῷ αἰγιαλῷ τοῦ προαστείου παρέστη τῆς χήρας εἰς μισθὸν ὥσανεὶ τῆς ἐκδικήσεως ἀπονauλωθὲν δῶρον τῷ ἁγίῳ καὶ πῶς κἄν ἡ Εὐδοξία τὴν χήραν ἐπλεονέκτησεν, ἢ θάλασσα τὸ σκάφος πρὸς ἀνταμοιβὴν τοῦ Χρυσοστόμου τῆ χήρα προσήνεγκε καὶ πῶς ἡ ἄψυχος ναῦς τοὺς ἐμψύχους τοῦ πατρὸς κατήγορους διελέγχουσα μετὰ χρόνους τοσοῦτους τὴν ἄδικον ἐκείνων ἐπιστοῦτο προαίρεσιν; Βαβαὶ τοῦ θαύματος, τὸ ἐκ ξύλων κατασκευασθὲν σκάφος τῆ δικαιοπραγίᾳ συνηγορεῖ τοῦ δικαίου καὶ οἱ λογικοὶ τὴν διάπλασιν παρανομίας κατασκευασταὶ κεχηματίκασιν τῷ δικαίῳ. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Ὅρα μοι τὴν θάλασσαν γαλήνης παγετῷ παρευθὺς καταστροφθεῖσαν καὶ τὸν πορθμὸν Χαλκηδόνος τοῖς ἀμέτροις τῶν σκαφῶν λεπτοργηθέντα σανιδώμασι καὶ βροντὴν ὕδατοκτύπου φωνῆς τοῖς τῶν κωπίων τροχαζομένην κατακρούσμασι. Σκόπει μοι καὶ πάλιν τὴν θάλασσαν τῆ τῶν θυμιαμάτων μυρίζουσαν εὐωδίᾳ καὶ τὸν βυθὸν τὰς τῶν λαμπαδούχων φώτων καταυγάζοντα μαρμαρυγὰς καὶ φέγγος ἀστραπῆς κυματιζόντων ὄπλων καὶ φῶς βολίδων ἐνύγρως εἰπεῖν διαπορευομένων. Ἐν τούτοις τῆς θαλάσσης μεταβληθείσης ἐπέβη πρὸς τὴν ναῦν ὁ ἅγιος. Ἔστησεν ἡ θάλασσα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ ὄρημα, ἐπεβίβασεν εἰς αὐτὴν τοὺς πόδας, ταράσσοντας ὕδατα πολλά, ἐσκόρπισεν ὕδατα πορείας ἀντὶ κόπων ὧν εἶδον τὰ ἴχνη τοῦ διωκομένου. Ἔδωκε δὲ φωνὴν αὐτῆς ἢ ἄβυσσος τῷ ὕψει τῆς δόξης φανταζομένη τοῦ ἁγίου καὶ τῶν ὕμνων τὰς κωπηλασίας ὑπερνικίωντων καὶ τῆς τῶν κηρῶν ἀνγῆς τὰς ἠλιακὰς ὑπερβαινούσης ἀκτῖνας κατασυρεὶς ὁ ψυχοτρόφος ἐκείνος στόλος τῷ ρεύματι τὸ τοῦ ἀποστόλου καὶ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ ἐπίκλην Ἄμαντιου παρέβαλεν αἰγιαλῷ, οὗ πρὸς τὸν ναὸν ἀπενεχθεὶς ὁ Χρυσόστομος καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσας ὀλονυκτὶ τοὺς ὕμνους ἐδέξατο. Ἐχρῆν γὰρ καὶ αὐτὸν οὐκ ἀπιστίας ἀλλὰ περιχαρίας ἐνε-

κεν ψηλαφητήν τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μυστικῶς
 ἐπιτελεσθείσης τότε λειτουργίας γενέσθαι καὶ τῶν τύπων τῆς ὑπομονῆς τῶν
 δεσποτικῶν ἡλῶν ἐκεῖσε τὴν ἀνάμνησιν λαβόντα τὴν ἰδίαν ὑπομονὴν στεφα-
 νοῦσθαι βεβαιωθῆναί τε καὶ εὐχαρίστως καὶ αὐτὸν ἀνακραῖξαι· ὁ κύριος μου
 καὶ ὁ θεὸς μου. Εὐφράνθη καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς
 τούτου παρουσίας. Ἄνοίγει περιχαρῶς τὸ γλωσσόκομον, εὐρίσκει τοῦτον ὧς
 ἐκ κλινοβάτου θέας ἠνθηρωμένον, ὧς τὸ κρίνον τὸ γεγραμμένον τοῦ Λιβάνου,
 ὧς τὸ ἔαρινόν καὶ δόλοφυλλον ῥόδον, ὧς τὸ μυρεψικόν τῆς σκηνῆς τοῦ θεοῦ
 θυμίαμα, ὧς τὴν δρόσον τοῦ Ἄερμων ἐπὶ τὸν πώγωνα τοῦ Ἄαρών. Καταφι-
 λεῖ πάντα τὰ μέλη καὶ τὴν πορφυρᾶν θερμῶς ἐκδυσάμενος χλαμύδα ἄπλοῖ
 ταύτην ὑπεράνωθεν τοῦ λειψάνου καὶ πεσὼν ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Χρυσοστό-
 μου ἐπταῖσθαι ἔκραξε, πάτερ, ἄφες τὸ παράπτωμα τῇ παραβούλῳς ἐνεχθείση
 κατὰ σοῦ. Ἡ κατ' ἐκείνης ἡμῶν ἀγανάκτησις κοινωνόν με τῆς μητρικῆς
 ἀπεργάζεται βλάβης· ὁ γὰρ ὀμφακισμὸς τῶν γονέων αἰμωδιασμὸς τοῖς
 τέκνοις διαφόρως φυλάττεται. Πλὴν κἄν ἀνετρόπη τοῦτο παρὰ θεοῦ· ἔφη
 γὰρ διὰ τοῦ προφήτου μὴ εἶναι τὸ ρῆμα τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ φαγόντος τὸν
 ὀμφακα τοὺς ὀδόντας αἰμωδιᾶν, κάμπτω τὴν ὑπόληψιν, κἄν εἰ ἀθῶός εἰμι
 πρὸ σοῦ, οὐ γὰρ ἀνέχομαι διωκτρίας ἀρχιερέως τοιοῦτου κληθῆναι τέκνον.
 Ἄλλ' ἄνες τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην καὶ καθαρίζομαι τῆς ἐπιπόγου προλήψεως
 ἐγώ· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ σύμβολον τῆς βασιλείας μου τοῖς σοῖς ἐξήπλωσα
 γόνασιν ὑποτάξας εἰς πρεσβείαν σοὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν μου. Δέξαι δὴ τὴν
 πλημμελήσασαν εἰς σὲ δι' ἐμοῦ σοὶ φθειρομένην τοιαῦτα· Συγχώρησόν
 μοι πάτερ ἅγιε καὶ οἰκουμενικὲ διδάσκαλε τῇ ἀδιακρίτῳ δυναστείᾳ λυπη-
 σάση πολλά. Μεταμεμέλημαι κἀγὼ τοῖςπραχθεῖσιν, ἀλλ' οὐκ ἔστι μοι ὁ
 ἔλεων, οὐκ ἔστιν ὁ εἰσακούων τῆς φωνῆς μου, οὐκ ἔστιν ὁ λυτρούμενος
 μοι τῆς καταδίκης καὶ τῆς φθορᾶς, εἰ μὴ σὺ πρῶτος ἐπικαμφθῆς
 ἐλεήσης με. Μνήσθητι ὧν ἐδίδαξας διὰ τὴν ἀμνησικακίαν λέγων. Ἐγερ-
 θῆναι τοῦ πτώματος ἐπιζητῶ. Ἄλλὰ δός μοι χεῖρα ὁ εἰπὼν δσάκις πέσης
 ἐγειραι καὶ σωθήση. Οὐ βαστάζει με λυπεῖσθαί σε κατ' ἐμοῦ. Ἴδου γὰρ
 καὶ τὸ μνημᾶ μου διὰ σὲ σαλευόμενον συνθλαῖ τὰ ὀσᾶ μου καὶ δειλιῶ τὸ
 ὑπόδειγμα μὴ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ παρασταλεύσης μου
 στάσιν. Πολλοὺς ἔσωσας ταῖς διδαχαῖς σου καὶ μὴ καταλειφθῶ μόνη τῆς σῆς
 σωτηρίας ἔκτός. Μὴ ἀφήσης με κράζειν ὀπίσω σου, ἀλλ' ἐκδίκησόν με ἀπὸ
 τοῦ ἀντιδίκου μου διαβόλου· αὐτὸς γὰρ παρεσεύασε πατῖσαί σοι ὧς τὴν
 Εὖαν τῷ θεῷ. Μὴ παροργίζου κατ' ἐμοῦ διηνεκῶς καὶ ὁ μὴ ἐκτίσω κατὰ
 τὸν φθαρτὸν κόσμον, κατὰ τὴν ἀφθαρτον μὴ κτήση ζωὴν. Ὅταν ἔζων ἐγὼ
 τὴν φθειρομένην ζωὴν βλαπτικὴ σοὶ κατεστάθην, ὅταν ζῆς αὐτὸς τὴν μὴ

ἐκλείπουσαν ζωὴν ψυχωφελῆς γενοῦ μοι Παρῆλθεν ἡ δόξα μου μὴ βοή-
 θουσα μοι, βοήθησόν μοι, πάτερ, ἐν τῇ δόξῃ σου καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἀπολο-
 γίαν τὴν διὰ σὲ κατὰ τὴν κρίσιν ἐπιζητηθῆναί με συγχώρησόν μοι τῇ ἀνα-
 πολογίῳ πρὸς σε. Ταῦτα φήσας ὡς ἐκ προσώπου τῆς μητρὸς ὁ βασιλεὺς
 οὐκ ἤθελε τῆς κατανύξεως ἐνδοῦναι, οὐκ εὐψύχει τοῦ σώματος ἀνανεῦσαι
 τοῦ ἁγίου· ἡ γὰρ ὁσμὴ τοῦ παραδείσου τὴν ἡδύτητα τῷ βασιλεῖ χαριζο-
 μένη χρονίζει αὐτὸν ἐν τῷ στήθει κατηνάγκαζε τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐδροσί-
 ζετο δακρῦων, ἐκουφίζετο στεναζῶν, παρεμυθεῖτο δυσωπῶν, ἐστηρίζετο κατα-
 φιλῶν, ζητῶν τι πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ συννεκρωθῆναι τῷ ᾧ ζῶντι τούτου λει-
 ψάνῳ. Κατεπλάγη βλέπων τὸν ἅγιον σῶν, ὀλόκληρον, οὐκ ἄχρουν, οὐκ
 ἀηδῆ. Ὅθεν ἄλλος ἐξ ἄλλου γενόμενος περιφρονεῖ τῆς ἐξουσίας, ὑπερορᾷ
 τῆς βασιλείας κατανυγείς πρὸς ταῦτα. Τί φῶμεν ἡμεῖς; Συγκεχώρηκεν ὁ
 Χρυσόστομος πατῆρ τῇ βασιλίδι ταῖς τοῦ υἱοῦ ταύτης ἐπικαμφθεῖς παραι-
 νέσει; Ναὶ καὶ πάντως συγκεχώρηκεν· εἰ γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν
 τοῖς τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης γονεῦσι διὰ τὰς ἐκείνης ὑπὲρ αὐτῶν ἰκεσίας
 ἀφῆκε τὰς ἁμαρτίας, ἅρα καὶ ὁ Χρυσόστομος ὡς τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς τῇ
 Εὐδοξίᾳ διὰ τὰς τοῦ υἱοῦ δυσωπήσεις ἕλεως γέγονε. Καὶ πιστοὶ τοῦτο
 σαφῶς τὸ παρευθὺ μετὰ τοσοῦτους χρόνους ἐνδεδωκέναι τὸ ταύτης σα-
 λεύεσθαι μνημα, τὸ ρ' οὐπερ ἐξωρίσθη τῆς ἐκκλησίας ὁ μακάριος μὴ
 παυσάμενον μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ τιμίου αὐτοῦ λειψάνου ἐπὶ
 τριακόνα καὶ τρεῖς χρόνους τρέμειν ἐν συσσεισμῷ. Τί δὲ καὶ ὁ πατριάρχης
 Πρόκλος; ἀσπασάμενος καὶ αὐτὸς ἐν φιλήματι ἀγίῳ τὸν δίκαιον, χαίροις
 ἐβόα, χρυσοφιλῆ πάτερ, διδακτὰ γλυκύτατε, σὸς ἐγὼ καὶ τοῦ γάλακτος τῶν
 σῶν εὐπότων ἀγγελίων ἀνατροφῆ. Σὺ καὶ πρὸ ἐμοῦ ποιμὴν καὶ νῦν ποιμήν·
 σὰ γὰρ τὰ ἐμὰ πρόβατα· ἐκ σοῦ γὰρ αὐτοῦ αἱ τούτων ἀπ' ἀρχῆς ἀγέλαι
 καὶ οἱ μετὰ σὲ ποιμένες τὴν σὴν ἐμπορεύονται τῶν προβάτων ἐνθήκην, διὸ
 καὶ σὲ ποθοῦντα ἄλλῳ μετὰ σὲ ἀκολουθῆσαι προθύμως οὐκ ἠνέσχοντο
 ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῖς ἐξαγγελισμοῖς ἀποκλίνοντα. Δεῖξον αὐτοῖς τὴν ὄψιν
 σου, ἀκούτισον αὐτοῖς τὴν φωνὴν σου καὶ γενήσονται πάλιν μία ποίμνη
 τῆς σῆς ποιμνιαρχίας. Τούτων ἀκολούθως περατωθέντων ἠσπάσαντο καὶ
 οἱ λαοὶ τὴν ὡαν τοῦ ἐνδύματος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον ὄχλος
 πολὺς μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων ἐλθόντες ἤγαγον ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ αὐτοῦ
 καὶ καθολικῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ τοῦ
 κηρύγματος θρόνον. Εἶπεν ἕκαστος εὐχαριστῶν· εὐφραίνου καὶ σὺ θρόνε
 παμμακάριστε καὶ δέχου τὸ σὸν ἐδραῖωμα, δέχου ὃν παρὰ πολλοὺς ἤρε-
 τίσω καὶ ὃν ἀπώλεσας εὐρῶν, μηκέτι δι' αὐτὸν σκυθρόπαζε στυγνάζων
 λυπηρὰ. Ἐχάρη καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦτον ἰδοῦσα, εὐφράνθη τὴν ἀγαθὴν

ἀπολαβοῦσα μερίδα, ἥτις μέχρι τοῦ αἰῶνος οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. Εἶπεν ἀνθομολογουμένη δι' αὐτὸν τῷ θεῷ· μεγαλύνει ἡ δόξα μου τὸν Κύριον ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσειν τῶν ἔξουθενισμῶν μου καὶ ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα σήμερον ὁ δυνατὸς· ἀποδούς μοι τὸν ἔμῳ νυμφαγωγὸν καὶ τῆς πείρας μου στηριγμόν, τὴν ὑπόληψιν τῶν ἐμῶν ἀξιομάτων καὶ ἀνάπανσιν τῶν ἐμῶν κροτάφων, τὸν ὄχετὸν τῶν ἐμῶν μαστῶν καὶ γλυκασμὸν τῶν ἐμῶν χειλέων, τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ βάθος τῆς διδασκαλίας, τὸ πλάτος τῆς ἐλεημοσύνης καὶ μῆκος τῆς μετανοίας, τὸν ἄγρουπνον ποιμενάρχην καὶ οὐ μισθωτὸν ποιμένα· ἕως γὰρ οὗτος τὰς ἐμὰς ἐνόμειεν ἀγέλας, οὐκ ἔλειψάν μοι προβάτων πλήθη, ἕως αὐτὸς τὰς ἐμὰς ἠσφαλίζετο μάνδρας, πρόβατον ἔμῳ οὐκ ἐπλανήθη, ἀμνὸς ἐμὸς οὐκ ἐσπαράχθη ἀπὸ λύκου ἐπιβουλῆς, οὔτε μὴν παρὰ κλέπτου καθηρπάγη ψυχοβλαβοῦς αἰρέσεως. Νυχθημερευσάντων τοίνυν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν λαῶν ἐπὶ τῇ τοῦ λειψάνου δοξολογικῇ τιμῇ, ἔωθεν Πρόκλος ὁ ἐνάρετος ἐπὶ τὴν βασιλικὴν καθίσας διὰ τὴν εὐλογίαν καροῦχαν καὶ τοῖς ἑαυτοῦ κόλποις προσεγγίσας τὸ λείψανον ἐπὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀποστόλων λιτανευόμενον διέσωζε πάντων τῶν συνελθόντων ἀπὸ ἀνδρός φημι γυναικός τε καὶ παιδίου ἀνά κηρὸν ἓνα λευκὸν βασιλικῇ παροχῇ βεβαστακότων· ἔδει γὰρ τὸν ἄγιον ὡς φωτισμὸν γνώσεως ψυχικῆς καὶ αἰσθητῷ φωτὶ λευχειμονηθῆναι παρὰ παντός λαοῦ καὶ πάλιν ἐγκαινισμὸν ἀρετῆς χρηματίσαντα ὡς ἐν ἐγκαινίοις δευτέροις τῷ τούτου στόματι ἐπιστηριχθῆναι τὴν ἐκκλησίαν, ὅς πρὸς τῷ ἀποστολικῷ θαλάμῳ ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐνιδρυθεὶς θρόνον κεινῆκεν ὄραθεις παρὰ τῶν ἀξίων τὰ χεῖλη εἰρηνεύσας πάντας τῷ πανταχῶς ἐμπνέοντι πνεύματι. Καὶ ἔλθὼν ἐπὶ τὴν τῆς ἰδίας προσκομιδῆς λειτουργίαν Πρόκλω δανείσας τὴν οἰκείαν φωνήν, ὡς ὁ βαπτιστῆς Ἰωάννης τὴν προφητικὴν τῇ μητρὶ φωνήν, αὐτὸς τῷ λαῷ προσφέρειν ἐπιστάθη καὶ θεθεὶς ἐπὶ τὴν κοίτην τῆς ταφῆς ἐθερμάνθη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ σὰρξ αὐτοῦ ὡς ζῶσα καὶ ἔμπνους ἐπὶ τὸν ζῶντα θεὸν καὶ εἶπεν· αὕτη ἡ κατάπανσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἄρας δὲ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ τῆς διανοίας ὄμμα εὐχαριστῶ σοί, φησι, Κύριε μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι κατηξίωσάς με ἀπαλαβεῖν τὰ ἴδια καὶ ἰδεῖν ἐν τῇ σῇ πίστει πεφυλαγμένα τὰ τέκνα μου, ἅπερ ἐγὼ πολλὰ κοπιάσας ἀποστολικῶς ὠδίνησα ἄχρις οὔ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, μορφωθῆς ἐν αὐτοῖς. Ἔως ἡμῶν ἐγὼ μετ' αὐτῶν, οὐ παρέλειπον τούτοις τὰ περὶ σοῦ διηγούμενος. Ἄλλ' ἐγὼ ἰδοὺ πρὸς σε ἔρχομαι καὶ τοὺς ἐμούς σοι καταλιμπάνων σοι καὶ τὸ πνεῦμά μου πάλιν παρατίθημι. Ἐχάρησαν πάντες τὸν ἴδιον ἑωρακότες ποιμένα. Ἠνώθησαν οἱ διασχιθέντες γλυκέα σκορπίσαντες δάκρυα· οἶδε γὰρ, ὡς τὸ τῆς

λύπης ἐπέισακτον, οὕτω καὶ τὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδόκητον τοῖς τῆς ἐπιτυχίας ἐνηδύνεσθαι δάκρυσι. Κηδεύσαντες τοίνυν κατὰ τάξιν τὸ σῶμα κατέθεντο τοῦτο μετ' εὐφροσύνης πορευθέντων τηνικαῦτα καὶ ἀγγέλων ἀοράτως, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μωσαϊκοῦ σώματος ἐντίμῳ κατὰ τὸ ὄρος ἐνταφιασμῷ. Ἄλλ', ὦ πάτερ εὐδιάγνωστε καὶ ὠφέλιμε, χρυσεπώνυμε καὶ χρυσόστομε, εὐγευστον ψυχῆς βρῶμα, ἠδύποτον χεῖλεων νόμα, γλυκυτάτη τῶν ἐκκλησιῶν μέλισσα, τράπεζα βίβλων ἱερῶν, νήψεων κρατήρ, ἄρτος λογικός, ἔλαιον ἰλαρύνον σκυθρωπίαν φρονημάτων, λύρα θεοσεβείας, αὐλὸς παραινέσεως, πλοῦτος φιλοπτωχίας, ἀντιφώνημα μετανοίας εἶθε μένειν σε καὶ μὴ ἐκδημησαι μέχρι τοῦ νῦν, πλὴν καὶ μετατεθέντα σε παρόντα κεκτήμεθα· ὁ γὰρ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνεῖν οὐκ ἐκλείψει διὰ σοῦ τὸν θεὸν ὅτι τοὺς πόνους τῶν διδασκῶν σου κεκληρονομήκαμεν. Σὲ τίς οὐ ποθεῖ; Σὲ τίς οὐ τιμᾷ τὸ κατ' ἀξίαν; Πάντες σου χρεώσται, ἐπειδὴ πάντων οἰκειώσω τὰ πάθη. Ἐλκει ὁ μαγνίτης τὸν σίδηρον καὶ σὺ πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ τὸν ἄνθρωπον. Ἀνοίγεις ὧτα κωφεύοντα, διακρίνεις τὰ κεκρυμμένα τῆς Γραφῆς, ἐμπλαστρον εἶ πάσης τραυματίας ψυχικῆς· ὅθεν εἰ καὶ ποθητὸς τοῖς ἀνθρώποις ὁ χρυσός, δὸς ἀνθρώπῳ φρονίμῳ χρυσὸν καὶ βίβλον σὴν διδακτικὴν καὶ ἀφήσας τὸν χρυσὸν τοὺς σοὺς περιπτύσσειται λόγους, ὅτι καθ' ἡμέραν ἑαυτῷ θησαυρίζει ὁ ταῖς σαῖς πειθόμενος διδασκαίς. Τὴν πίστιν ἐπιστήριξον, τὴν ἐκκλησίαν ἔνωσον, τὴν ἱερωσύνην καταλάμπρυνον, τὸν βασιλέα περιτείχισον, τὴν οἰκουμένην εἰρήνευσον, τὸν λαόν σου ταῖς σαῖς διαφύλαξον πρεσβείαις· ὁ γὰρ θέλων καὶ μετὰ θάνατον τὴν ὄντως ζῆσαι ζῶην καὶ τῇ διδασκαλίᾳ σου πείθεται καὶ τὰς σὰς εὐχὰς ἐπιζητεῖ, δι' ὧν ἀπὸ γῆς ἀνψύόμενος συνοικεῖν μετὰ θεοῦ καταξιούται, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Φυλ. 376β—379β.

*Τοῦ αὐτοῦ Κοσμᾶ Βεσιτίωρος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ
θεοῦ καὶ ἱεροῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐδλόγησον πάτερ.*

Τίς τὸν ἄμετρον τῶν ἐγκωμίων ὑετὸν τοῦ ἁγίου καὶ διδασκαλικοῦ πατρὸς ἡμῶν Χρυσοστόμου δυνατὸς ἐξαντλήσαι καὶ ἰχνηρεύτοις ῥημάτων σταγόσι τὸ πέλαγος τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ διαπεράσαι; Μοχθεῖ μὲν πᾶς ὁ τοῦτο κατατολμῶν ἐγχειρῆσαι· καὶ γὰρ τέτρασιν, ὡς εἶπεῖν, βολιστικῶν ἀποτόνοις τὸν βυθὸν τῶν ἐπαίνων αὐτοῦ συγγραφικῶς μεμετρηκότες τὸ ἐπάξιον αὐτῷ δῶρον προσενεγκεῖν διὰ τῶν λόγων οὐ κατελάβομεν. Ἐδοξεν οὖν ἡμῖν καὶ πάλιν παρηρησιασθῆναι πρὸς τὸν ἅγιον οὐκ ἄχρονιά τοσοῦτον νικηθέντες,

ἀλλὰ πληροφορίας εὐλόγοις τὸν ὕμνον ἔτι καὶ ἔτι περὶ αὐτοῦ δικαιοῦσαν-
τες· πᾶσι γὰρ τοῖς ἀρέσασι τῷ θεῷ συγκρίναι τὸν Χρυσόστομον ἐθέμεθα
πρόσφορον, ὅπως τὸ ὑπερέχον αὐτοῦ τῆς σοφίας καὶ πολιτείας μέγεθος
παντὶ τῷ ἀμφιβάλλοντι περὶ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν ἀπροσαχρίστως πιστώσω-
μεν· ὅπου γὰρ σύγκρισις νικᾷ, ἐκεῖ καὶ τῶν ἀκροατῶν ὁ νοῦς ἀσκανδαλί-
στος τὸ οὖς τοῖς λεγομένοις ἐπιδίδωσι καὶ ὁ ἐγκωμιστὴς ἐπαληθεύων προ-
θυμότερος εὐρεθῆσεται. Πατὴρ πάντων ἀνθρώπων κατὰ σαρκὸς ἠδονὴν
καὶ ἀπόταξιν ὁ Ἀδάμ. Ὁ Χρυσόστομος πατὴρ κοσμικὸς κατὰ πνεύματος υἱο-
θεσίαν. Ἐνὼχ εὐαρεστήσας θεῷ μετετέθη. Ὁ Χρυσόστομος μιμησάμενος
αὐτὸν τὸν Χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν τοῦ εὐαρεστεῖν αὐτῷ πείθει μέχρι τοῦ
νῦν πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τίς χρεῖα τοῖς ἀρχαιότεροις προσώποις
ὑπερσεμνύνειν αὐτὸν καὶ μὴ μᾶλλον οἷς ἡ ἐπαγγελία παρεσχέθη συγκρίνειν
αὐτὸν καὶ λέγειν· τὸν μετὰ τὸν Ἀβραάμ τὴν κοπὴν τῶν βαρβαρικῶν, ὡς
εἶπειν, ἀρέσεων οἰκογενικῆς φύσεως καταδυναστείας τροπαιουχήσαντα
φοβεῶς τὸν μετὰ τὸν Ἰσαὰκ θυσιασθῆναι διαφόρως ὑπὲρ Χριστοῦ μὴ
ἀντιτείναντα σαρκικῶς· τὸν μετὰ τὸν Ἰακώβ τὰς χανανικὰς πετρῖσαντα
βλασφημίας· τὸν μετὰ τὸν νοητὸν Ἰσραὴλ νοῦν ὀρῶντα θεὸν καὶ κληρονό-
μον τῆς τῶν ἐπαγγελιῶν γῆς ἑαυτὸν ἀποτελέσαι ἄδνηθέντα· γῆ γὰρ ὁ ἄν-
θρωπος καὶ κληρονομία γῆς ἡ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἐπικαρπίας τῶν
ἔργων νοεῖται σωτηρία· τὸν μετὰ τὸν Μελχισεδὲκ δίχα πατρῶου καὶ μη-
τρῶου πειρασμοῦ ἀρχιερέα παρὰ θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις προχειρισθέντα, μὴ
παρ' ἑαυτοῦ τὴν εἰς τοῦτο λαβόντα τιμὴν, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ πρὸς τὴν τοιαύ-
την κληθέντα προαγωγὴν· ὅθεν οὐδὲ παρέλειψεν εἰς πάσας τὰς ἡμέρας
τῆς ζωῆς αὐτοῦ δεήσεις καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν
ἐκ θανάτου προσφέρειν καὶ εἰσακουσθεῖς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας καίπερ ὦν υἱὸς
φωτός, ἔμαθεν, ἀφ' ὧν ἔπαθε, ταῖς τῶν ἀμαρτωλῶν συνεπιστυγιᾶν πολι-
τείας. Καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ τοῦ Μελχισιδὲκ ἐν ἀποταγῇ σαρκικῶν γνω-
ρισμάτων καὶ γονικῶν ἀπαρνημάτων εἰρήνης οἶκον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἄκο-
δόμησε θεμελιώσας, τουτέστι τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ ἀπαθῶς διακτίσας,
καθὼς καὶ ὁ Μελχισεδὲκ τὴν ἀρχαίαν Σαλήμ, τὴν ἐρμηνευομένην εἰρήνην.
Δεύτερον ὅτι δικαιοσύνης ἀνυψώθη βασιλεία τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ εἰς κα-
τοικίαν ἑαυτῷ κτησάμενος πόλιν· ὡς γὰρ τῆς Σαλήμ τὸ ὄνομα τῆς ἱερατείας
καὶ βασιλείας τὸ σύνθετον ἀξίωμα δηλοῖ, οὕτως καὶ ὁ Χρυσόστομος πρὸ
μὲν τῆς ἱερωσύνης εἰρηνοποιὸν ἐγένετο πνεῦμα, μετὰ δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην
δικαιοσύνης ὑπῆρξε στόμα ἀφομοιωθεὶς τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς διὰ τε
τὸ ἀνεπίληπτον πρὸς τὴν χρῆσιν καὶ τὸ μὴ ἔξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ θεοῦ
πρὸς τὸ κατὰ τάξιν τῆς ἀρχιερωσύνης προαχθῆναι πατριαρχικόν, κἄν ἦν ἄν-

θρωπος ἐκεῖνος ἐκ Σεκούνδου πατρὸς καὶ Ἀνθούσης μητρὸς γεννηθεὶς ὁ Χρυσόστομος, ὑπὲρ ἀνθρωπον ἢ τούτου πολιτεία. Διὸ καὶ αὐτὸς ἀφῆκε πατέρα καὶ μητέρα κάμψας γενεαλογεῖσθαι δι' αὐτῶν ἐν τέκνων διαδοχαῖς, καθὼς ὁ Μελχισεδὲκ ἐκ πατρὸς Ἑρακλᾶ καὶ μητρὸς Ἀσταρῶθ τεχθεὶς ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλογούμενος ὠνομάσθη καὶ εἰς τύπον φυλαχθεὶς τοῦ Χριστοῦ ὑπ' οὐδενὸς τὴν ἱερωσύνην ἐνεχειρίσθη, ὃν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς ἐν οὐρανοῖς μητέρα μὴ ἐσχηκὼς καὶ ἐπὶ γῆς πατέρα μὴ ὑποδείξας ἀγενεαλόγητος ὤφθη καὶ τῆς συνηθείας ἐχούσης ἕξ ἀνθρώπων τοὺς ἱερεῖς τοῦ Ἰσραὴλ προχειρίζεσθαι καὶ γενεαλογουμένης ἀπὸ σειραῶς, ἄρα γοῦν δικαίως καὶ ὁ Μελχισεδὲκ μὴ γενεαλογούμενος προσηγορεῦθη. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τάξιν, τουτέστι τὸ μὴ κατὰ προαγωγὴν ἀνθρώπων ἢ διαδοχὴν γένους ἱερατεῦσαι, ἀλλ' ὡς ὅτι περ καθὼς ἐν τῷ ἀγενεαλογητῷ Μελχισεδὲκ μεμνήηκε τὸ ὄνομα τῆς ἀρχιερωσύνης, ὡς γέγραπται, διηνεκῶς, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ ἡμῶν ἡ ἀρχιερωσύνη λέγεται εἰς τὸν αἰῶνα. Τοίνυν τοῦ Μελχισεδὲκ κατὰ τάξιν καὶ ὁμοίωσιν, εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην ὑπερέχει ὁ Χρυσόστομος ὡς οὐ τύπῳ ἀλλ' ἐν ἔργῳ τῆς ἀληθείας τὸ ζωοποιὸν σῶμα καὶ αἷμα ἱερουργήσας τοῦ Χριστοῦ· ὃθεν οὐκ ἀποκνῶ κἀγὼ λέγειν περὶ αὐτοῦ τὸ τοῦ ἀποστόλου θαυμαστικὸν ῥῆμα· θεωρεῖτε πηλίκος οὗτος ὁ Χρυσόστομος ὅτι καὶ μετὰ θάνατον αὐτὸν ὁ Χριστὸς μετέθηκε τιμητικῶς, ὡς καὶ πᾶσα χώρα καὶ πόλις ὑπήντησε δορυφοροῦσα οὐ δεκάτας ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἀλλὰ πᾶσαν αὐτῷ πίστει τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ προενηνοχότος, φῖνι καὶ τῶν ἐπιγείων ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ τηρικαῦτα τῆς ἐκκλησίας προεδρεύων οὐ μετὰ τριακοσίων, ὡς ἐπὶ Ἀβραάμ οἰκογενῶν, ἀλλὰ μετὰ πλήθους ἀκαταμέτρου ὄχλων συναντήσαντες ὑποστρέφοντι ἀντὶ δεκάτων αὐτῷ τοὺς ὑπὲρ χιλιάδας χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου προσήνεγκαν ὕμνους. Ὑπεστι δέ μοι καὶ τοῦτο θαυμάσαι, πῶς καθάπερ μετὰ χίλια καὶ τριάκοντα ἔτη μετατεθείσης τῆς ἱερωσύνης τοῦ Ἀαρὼν εἰς τὸν Χριστόν, ἦγουν εἰς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, τὴν καὶ διὰ τοῦ Μελχισεδὲκ ἐκτυπωθεῖσαν· μετατιθεμένης γάρ φησι τῆς ἱερωσύνης ἕξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται, ἦγουν ὅτι τοῦ Χριστοῦ παραγενομένου ἀρχιερέως τῶν ὄντων καὶ μελλόντων ἔπαυσεν ἢ κατὰ νόμον τοῦ Λευὶ καὶ Ἀαρὼν λατρεία. Διὸ καὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων διὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀβραάμ ἀπεδεκατώθη παρὰ τοῦ Μελχισεδὲκ, τουτέστι τοῦ ἐν αὐτῷ προχαρηκτηρισθέντος Χριστοῦ. Τὸ γὰρ δέκα στοιχεῖόν ἐστι τὸ ἰ', τὸ δηλοῦν καὶ γράφον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· καλέσουσι γάρ φησι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὐκ ἀσκόπως ὑπὸ τοῦ Μελχισεδὲκ ἀποδεκατωθῆναι τὸν Ἀβραάμ τοῦ κυρωθῆναι τὸν λαμβάνοντα καὶ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ θεὸν ὑπάρχειν μυστικῶς καὶ

θεὸν τοῦ Ἀβραάμ μέλλοντα φανεροῦσθαι σαρκικῶς καὶ ὅτι δι' Ἀβραάμ καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται δῆλον ἐκ τοῦ τέως ἐν τῇ δοφύι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶναι τὸν Λευί, ὅτε συνήνησεν, ὡς γέγραπται, τῷ Μελχισεδέκ ὁ Ἀβραάμ. Οὕτως ἀπαρallάκτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χρυσόστομου πατρὸς ἡμῶν συνέβηπραχθῆναι· καὶ ζῶν γὰρ οὗτος ἐξ Ἀντιοχείας μετακληθεὶς ἠρχιεράτευσεν οικονομικῶς καὶ θανὼν ἐν τῇ ἔξορίᾳ μετὰ τριάκοντα καὶ τρεῖς χρόνους εἰς τὸν ἴδιον μετετέθη θρόνον, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἀποστολικὸν εἰς αὐτὸν πληρωθῆ λόγιον, τὸ φάσκον· καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ· καὶ γὰρ ὁ Χρυσόστομος ἀποθνήσκων μὲν δεκάτας κέρδους τὰς τῶν ἀνθρώπων προσῆξε τῷ θεῷ ψυχάς, κατὰ δὲ τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν μαρτυρηθήσεται ζήσας ἐν Κυρίῳ καθαρῶς ὡς μὴ κατὰ τὴν τάξιν λοιπὸν τοῦ Μελχισεδέκ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ γενόμενος ἀρχιερεὺς, ὁ μετὰ Μωυσῆν, τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ Μωυσῆς καὶ ὁ Χρυσόστομος οἰκιακὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστὸς ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ λέγειν ἐν ὄλῃ τῇ οἰκουμένη χειροτονηθεὶς ἡγεμὼν καὶ νομοθέτης· ὡς γὰρ ἐκεῖνος καὶ οὗτος τὸν αἰγυπτιακὸν κατ' αὐτοῦ διωγμὸν τῷ κριτῇ τῶν ὄλων ἀπέδοτο τῷ θεῷ, ὁ μετὰ Ἀαρὼν ἐκλεχθεὶς πρὸ γεννήσεως ἱερατεῦσαι τῷ Χριστῷ καὶ ἀντὶ τῆς πυράγρας τοῦ θυμιάματος τὸ ἴδιον τῆς εὐωδίας στόμα μὴ ἀργήσας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διδασκαλίαν ἐκπέμπειν ὀσφρασίαις, ὁ μετὰ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ κληροδοτήσας μὲν τῆς ἀναλογίας τοῦ πνεύματος, τὴν δὲ περιτομὴν τοῦ βαπτίσματος δλόκληρον ἐν τοῖς μέλεσι τῶν ἀνθρώπων λόγοις ἀχειροποιήτου καθάρσεως ἐνεργήσας καὶ τῶν ε' καθὼς ὁ Ἰσραὴλ ἀλλοφύλων βασιλέων, τῶν πέντε καὶ ὁ Χρυσόστομος καταστρατηγήσας ἐμπαθῶν αἰσθήσεων, μὴ στήσας ἥλιον ἐν παραιέσει ψυχῶν ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ πείσας ἀνθρώπους μὴ ἐπιδύνειν αὐτοῖς ἐν παροργισμῷ τὸν ἥλιον. Ὁ μετὰ τὸ Ἥλιον τὴν ἄδικον καὶ αὐτὸς τῆς Ἰεζάβελ ἐλέγξας παρανομίαν καὶ τὸ Καρμηλίον ὄζος τὴν Κομάναν κτησάμενος πόλιν· τόπον γὰρ δεδωκῶς τῷ κακῷ ὑπεχώρησε τοῦ κακοῦ προσοχθίσματος· ὅθεν καὶ πρὸ τοῦ φθάσαι τὸν διωγμὸν ὡς ἐν ἄρματι πυρὸς καὶ αὐτός, τουτέστι τῇ τοῦ πνεύματος φλογίνῃ καὶ ζεύσῃ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπῃ, πρὸς τὴν τῶν ἀφθάρτων οὐρανοδρόμησε ζωὴν πρὸς τὸν θεὸν ὑφαρπαγείς. Ὁ μετὰ τὸν Δαβὶδ πλείω τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, διδασκαῖς ποικίλαις καὶ πυκναῖς προσομιλίαις τὸ καθ' ἡμέραν λαμπρύνας, οὐ μέλος καὶ κιθάραν τοῖς ὡσι τῶν ἀνθρώπων ἐνηγήσας, ἀλλὰ μέλι καὶ γάλα διδασκαλίᾳς τοῖς πάντων ἐγκαινίσας ἐγκάτοις. Ὁ μετὰ τὸν Σολομῶντα μεῖζον ἐκείνου πλάτος καρδίας καὶ χύμα σοφίας καὶ πλοῦτον παρὰ θεοῦ κομισάμενος· οὐ γὰρ ἔως τινὸς ὡς παρὰ Σολομῶντι, ἀλλὰ μέχρι

παντὸς εὐηρέστησε τῷ θεῷ, οὐκ ἐν τέτρασι βίβλοις παροιμιακῶν φημι καὶ αὐτῶν ἐν τρισὶ χιλιάσι στίχων, ἀλλ' ἐν βιβλιοθήκαις ἀμέτρων καὶ σοφῶν διδασκαλιῶν πάντας τοὺς ἐν κόσμῳ φωτίσας. Πλοῦτος δὲ τῷ Χρυσοστόμῳ οὐχὶ τῆς τραπέζης τοῦ Σολομῶντος ἢ δαψίλεια, οὐχὶ τῆς λοιπῆς ὑπηρεσίας ἢ εὐπορία, οὐχ ἵνα κατὰ τὸ γεγραμμένον ὧς ἔν τι περιβάλλεται τῶν πολυτίμων, ἀλλ' ἡ μέριμνα τῶν πτωχῶν καὶ ἡ περὶ τούτων χορτασμός καὶ τῶν γυμνῶν ἢ περιβολή, οὐχὶ τοῦ κλοιοῦ τῶν φόρων ἢ συντέλεια, ἀλλὰ ὁ παρὰ τοῦ θεοῦ καθ' ἡμέραν εἰσκομιζόμενος αὐτῷ θησαυρός. Ὁ μετὰ τὸν Σαμουὴλ ἐπικαλεσάμενος καὶ αὐτὸς ἀδιαλείπτως τὸν Κύριον οὐκ ἐν σὺλφ νεφέλης, ἀλλὰ στόματι καρδίας συνομιλῶν αὐτῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον οὐκ ἦν ὁ Χρυσόστομος ὁ λαλῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ τὸ λαλοῦν δι' αὐτοῦ. Ἐπεκαλεῖτο δὲ τὸν Κύριον καὶ εἰσήκουεν αὐτῷ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν χριστιανικὸν καὶ δοῦναι τούτῳ σοφίας γνῶσιν καὶ πόθον εἰς ἀκοήν ὀπίου τοῦ ποιμαίνεσθαι πάντας ἀσφαλῶς δι' αὐτοῦ. Ὁ μετὰ τὸν Γεδεὼν κριτῆς ἀπροσωπόληπτος καὶ μύστης ἀρρήτων νοημάτων ποιῶν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην καὶ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἀνιμᾶτο ὡσεὶ πόκος τις ἐρίου συμπίνων ὑετόν. Εἶχε δὲ καὶ σιαγόνα καταπολεμοῦσαν τοὺς ἀσυνέτως αὐτῷ μὴ πειθόμενους, τὸν χαλινὸν τῶν ἐπωφελῶν ἐλέγχων, δι' οὗ τὰς σιαγόνας τῶν μὴ ἐγγιζόντων ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ καθάπερ κτηνῶν τενοντισμὸν ἤλεγχε τῇ παραινέσει. Ἄλλ' ἐπιλείψει με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Σήθ, Ἐνώς, Νῶε, Ἰακώβ, Ἰωσήφ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης εἶτα καὶ περὶ ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁσίων καὶ δικαίων τῶν μὲν γὰρ ζηλωτῆς ὁ Χρυσόστομος, τῶν δὲ πρωτείων, τῶν μὲν γὰρ ἴσος, τῶν δὲ καὶ ἐφάμιλλος γεγονῶς τὸν στέφανον τῆς ἀποδοχῆς δικαιοσύνης ἀπολαύει δωρεάν διὰ χειρὸς Ἰησοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ